

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Neverbální komunikace se zaměřením na gestikulaci v kolektivním sportu

Nonverbal communication with a focus on gesticulation in a team sport

Barbora Crkvová

Vedoucí práce: PhDr. Jana Vlčková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání – Ruský jazyk se zaměřením
na vzdělávání B ČJ-RJ

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Neverbální komunikace se zaměřením na gestikulaci v kolektivním sportu, potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

23. 11. 2023 Praha

Tímto bych ráda poděkovala PhDr. Janě Vlčkové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, podnětné rady, a především vstřícný přístup.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zaměřuje na studium neverbální komunikace v kolektivním sportu. Teoretická část práce vymezuje pojem neverbální komunikace, přičemž analyzuje její význam a formy. Neverbální komunikace, zahrnující gesta, mimiku, tělesnou pozici, oční kontakt a další neverbální signály, hraje klíčovou roli při koordinaci a synchronizaci hráčů během hry. Práce se opírá o teoretické poznatky z oblasti komunikace a sportovního prostředí. Praktická část práce je založena na provedení výzkumu mezi sportovci v oblasti kolektivního sportu. Cílem je identifikovat jednotlivé prvky neverbální komunikace v praxi a pochopit důležitost neverbální komunikace pro hráče a rozhodčí. Výsledky této studie mohou přispět k lepšímu porozumění neverbální komunikace v kolektivních sportech. Práce přispívá k širšímu porozumění toho, jak může neverbální komunikace optimalizovat týmové interakce a podpořit úspěch v kolektivních sportech. Výsledky studie naznačují, že jak fotbal, tak volejbal jako sporty vyžadují sofistikovanou neverbální komunikaci pro úspěšné fungování týmu a dosažení sportovních cílů. Fotbaloví hráči se často spoléhají na gesta a pohyby těla k signalizaci strategických instrukcí a koordinaci taktiky, zatímco volejbalisté využívají neverbální komunikaci k rychlé reakci na dynamické situace na hřišti. Tato práce poskytuje ucelený pohled na význam neverbální komunikace v kolektivním sportu, přičemž zdůrazňuje její roli jako klíčový faktor pro sportovní výkony a týmovou soudržnost ve fotbale a volejbale. Cílem této práce je zjistit, jaké formy neverbální komunikace jsou nejčastěji využívány, jak jsou interpretovány a jak mohou ovlivnit úspěch ve hře.

KLÍČOVÁ SLOVA

komunikace, gestikulace, jazyk, neverbální komunikace, kolektivní sport

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on the study of non-verbal communication in team sport. The theoretical part of the thesis defines the concept of non-verbal communication, analyzing its meaning and forms. Nonverbal communication, including gestures, facial expressions, body position, eye contact and other nonverbal signals, plays a key role in the coordination and synchronization of players during the game. The thesis is based on theoretical knowledge in the field of communication and sports environment. The practical part of the thesis is based on conducting research among athletes in team sports. The aim is to identify the different elements of nonverbal communication in practice and to understand the importance of nonverbal communication for players and referees. The results of this study can contribute to a better understanding of nonverbal communication in collegiate sports. The work contributes to a broader understanding of how nonverbal communication can optimize team interactions and promote success in collegiate sports. The results of the study suggest that both soccer and volleyball as sports require sophisticated nonverbal communication for successful team functioning and achievement of sport goals. Soccer players often rely on gestures and body movements to signal strategic instructions and coordinate tactics, whereas volleyball players use nonverbal communication to respond quickly to dynamic situations on the court. This paper provides a comprehensive view of the importance of nonverbal communication in team sport, highlighting its role as a key factor in sport performance and team cohesion.

KEYWORDS

communication, gesticulation, language, non-verbal communication, team sport

Obsah

Úvod	7
Cíle práce a metodologie	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Komunikace.....	9
1.1 Funkce komunikace	10
1.2 Motivace ke komunikaci	11
2 Druhy komunikace	13
2.1 Intrapersonální komunikace	13
2.2 Interpersonální komunikace	14
2.3 Masová komunikace	14
2.4 Komunikace ve sportu	14
3 Formy komunikace	15
3.1 Verbální komunikace.....	15
3.2 Neverbální komunikace	16
3.3 Funkce neverbální komunikace	16
3.4 Řeč těla	17
3.1.1 Gestika	17
3.1.2 Gestika v kolektivním sportu.....	18
3.1.3 Kinezika.....	18
3.1.4 Mimika	18
3.1.5 Mimika v kolektivním sportu	19
3.1.6 Vizika	19
3.1.7 Vizika v kolektivním sportu	19
3.1.8 Haptika	20

3.1.9	Haptika v kolektivním sportu	20
3.1.10	Proxemika.....	20
3.1.11	Proxemika v kolektivním sportu	21
3.1.12	Posturologie.....	21
3.1.13	Posturologie v kolektivním sportu.....	22
4	Komunikace osobnosti	23
5	Kolektivní sport	24
5.1	Charakteristika osobnosti sportovce.....	24
5.2	Neverbální komunikace v kolektivním sportu.....	25
PRAKTICKÁ ČÁST		27
6	Metody sběru dat	27
7	Fotbal.....	28
7.1	Dotazník fotbal	29
7.2	Výsledky dotazníku fotbal.....	29
8	Volejbal	37
8.1	Dotazník volejbal.....	38
8.2	Výsledky dotazníku volejbal	38
9	Komparativní analýza.....	44
Závěr.....		50
Seznam použitých informačních zdrojů		52
Seznam příloh.....		54

Úvod

Neverbální komunikace je klíčovým aspektem lidské interakce, který často zůstává ve stínu verbální komunikace, přestože její význam je nepopiratelný. Je to způsob přenosu informací bez použití slov, zahrnující různé druhy neverbálních signálů, které mohou být vědomé či nevědomé. Kolektivní sport je druh sportu, zahrnující spolupráci a interakci mezi členy týmu, kteří chtějí dosáhnout stejného cíle. Všechny tyto sporty vyžadují koordinaci, strategii a komunikaci mezi hráči. My se v této bakalářské práci budeme věnovat komunikaci neverbální. V kolektivních sportech, kde je rychlá a efektivní komunikace zásadní pro úspěch týmu, hraje neverbální komunikace nezastupitelnou roli. Gesta, mimika, postoj těla a oční kontakt jsou jen některé z prostředků, které sportovci využívají k předávání informací, koordinaci akcí a posilování týmového ducha. Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu neverbální komunikace v kolektivních sportech, konkrétně na to, jakým způsobem přispívá k efektivitě týmové spolupráce a výkonu. Cílem práce je prozkoumat různé formy neverbální komunikace, jejich funkce a význam v kontextu sportovního prostředí. Výzkum bude zahrnovat nejen teoretické poznatky, ale i praktické příklady z fotbalového a volejbalového prostředí. V první části práce bude představena neverbální komunikace, včetně jejích základních složek a funkcí. Následně bude práce pokračovat analýzou specifik neverbální komunikace ve dvou různých kolektivních sportech. Praktická část bude zahrnovat dotazníkové šetření, ve kterém se budou vyskytovat otázky týkající se neverbální komunikace. Závěrem práce bude shrnutí zjištěných poznatků a jejich porovnání mezi sebou. Tato práce by měla přispět k hlubšímu porozumění významu neverbální komunikace v kolektivních sportech.

Cíle práce a metodologie

Tématem této bakalářské práce je neverbální komunikace se zaměřením na gestikulaci v kolektivním sportu. Pro tuto práci jsme si stanovili několik hlavních cílů a prováděli dotazníkový výzkum zaměřený na volejbal a fotbal. Cílem práce je zjistit, jaký vliv má neverbální komunikace na týmovou dynamiku a výkonnost v kolektivních sportech, konkrétně ve volejbale a fotbale. Budeme porovnávat využití neverbálních signálů v obou sportech a srovnávat, jak jsou neverbální signály využívány ve volejbale, kde probíhá komunikace na menší vzdálenost, a ve fotbale, kde se komunikuje přes větší vzdálenost s více gesty a tělesnými pohyby. Budeme identifikovat rozdílnost z hlediska použití gest, pohybů těla a mimiky a hodnotit vliv neverbální komunikace na výsledky týmu, zdali nonverbální komunikace ovlivňuje strategie týmu, efektivitu komunikace během zápasů a celkové sportovní výkony. Tyto cíle nám pomohou hlouběji porozumět roli neverbální komunikace v kontextu sportovního týmu.

Hlavní výzkumnou metodou pro vytvoření praktické části této práce je dotazníkové šetření. Dotazníkové šetření mezi sportovci nám umožní získat přímé názory a zkušenosti ohledně neverbální komunikace. V této práci budeme hledat odpovědi na následující otázky: *Co si představíte pod pojmem neverbální komunikace v kolektivním sportu? Je pro vás v kolektivním sportu důležitá neverbální komunikace? Je podle vás možné vynechat neverbální komunikaci při zápase? Jaká komunikace je pro vás v kolektivním sportu důležitější? K čemu podle vás slouží neverbální komunikace v kolektivním sportu? Jaký je vliv neverbální komunikace na týmovou dynamiku a efektivitu ve hře? Jakým způsobem může neverbální komunikace ovlivnit morálku týmu během zápasu? Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči? Rozumíte neverbálním signálům protihráčů? Jaká konkrétní gesta nebo signály používáte k neverbální komunikaci se svými spoluhráči? Trénujete neverbální komunikaci na tréninku? Jak konkrétně vám pomáhá gestikulace rozhodčího během zápasu?*

Dotazník byl vytvořen online prostřednictvím platformy Google formuláře. Mezi respondenty byl následně distribuován v elektronické podobě pomocí internetového odkazu za využití e-mailu a dalších elektronických komunikačních systémů.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Komunikace

Člověk je společenský tvor, který ke své existenci nezbytně potřebuje blízkost a kontakt s ostatními. Tento vzájemný styk může mít různé podoby. Jednou z nich je komunikace. Hlavním cílem komunikace je předávání a přijímání informací. Rozlišujeme různé formy komunikace, které jsou získané a naučené. To znamená, že komunikaci můžeme podle svých potřeb a vůle měnit (Hošková, 1994, s. 4). Slovo komunikace vychází z latinského slova *communicatio*, což znamená sdělení. V širším pojetí se dá tento pojem vysvětlit jako přenos informací. Lidská komunikace se označuje jako komunikace sociální. Jde o využívání prostředků, které pomáhají k porozumění, například slova, gesta, či mimika. Nejzákladnějším komunikačním prostředkem je verbální komunikace. Interakce probíhá mezi zdrojem a adresátem. Zdroj vydá nějaký signál, který adresát vnímá a reaguje na něj. „Obecně je za komunikaci považováno sdělování určitých významů, postojů, informací v procesu přímého nebo nepřímého sociálního kontaktu.“ (Vaněk, 1984, s. 23)

Mezi prvky komunikace podle Mikulášťika (Mikulášťik, 2010, s. 23) řadíme:

1. Komunikátor – původce zprávy, osoba, která vysílá zakódovanou zprávu.
2. Komunikant – příjemce zprávy, ten, který danou zprávu přijímá a dekoduje. Komunikace se jeví jako zdařená, pokud komunikant chápe zprávu stejným způsobem jako komunikátor.
3. Sdělení – vyjádření komunikátoru. Může být verbální nebo neverbální.
4. Komunikační kanál – prostředek, kterým se sdělení dostává od komunikátora ke komunikantu. U verbální komunikace se využívají ústa a u neverbální komunikace části těla.
5. Proces kódování a dekodování – závisí na různých hlediscích (znalost jazyka nebo slovní zásoba). Tento proces může být složitý i z důvodu odlišnosti kultur mezi komunikátorem a komunikantem.
6. Zpětná vazba – vyjádření komunikantu ke sdělení komunikátora. Je velice důležitá, protože vypovídá o správném pochopení sdělení.

7. Komunikační šum – narušení toku komunikace. Může být externí (hluk) nebo interní (bolest hlavy, hlad).

Komunikace se v průběhu let stala mnohem jednodušší, a to díky novým technologiím. Dnes můžeme využívat nespočet možností například mobilní telefony nebo internet, všechny tyto nástroje pomáhají člověku k interakci s druhým a vytváří pro něj pocit, že s ním může být ve spojení i na dálku. Komunikace pomáhá vyjadřovat emoce, formovat postoje, přesvědčovat nebo provokovat. Důležité je při vzájemné interakci naslouchat druhému, vžívat se do situací a dávat mu najevo, že jej posloucháme.

1.1 Funkce komunikace

Každá komunikace má určitou funkci, více či méně zjevnou, a pokud tuto funkci splňuje, komunikační výměna dostává smysl. Člověk je vždy před zahájením komunikace něčím motivován, něco chce výpovědi sdělit. V komunikaci je důležitý způsob, jak formulujeme myšlenky a jakého cíle chceme u adresáta dosáhnout. „Pro mě má velký význam, že mi to řekl (že jsem mu to řekl).“ „Je významné, že to pronesl právě on.“ „Hovoříme o funkci, kterou má (chce) komunikující splnit nebo kterou bezděčně plní.“ (Vybíral, 2000, s. 22)

Vybíral (Vybíral, 2000, s. 22) komunikaci vyčleňuje do čtyř hlavních funkcí:

1. Informovat (informační funkce) – něco někomu oznámit, předat informaci, něco prohlásit.
2. Instruovat (instruktážní funkce) – někomu něco objasnit, vysvětlit, navést nebo naučit.
3. Přesvědčit (persuasivní funkce) – někoho v něčem přesvědčit, zmanipulovat, ovlivnit.
4. Pobavit (zábavní funkce) – někoho pobavit, rozptýlit, poklábosit.

Můžeme se setkat i s kombinací funkcí, například ve zpravodajství, kdy je hlavním cílem informovat o událostech, ale dochází k manipulaci. K funkci informační se přidává funkce přesvědčovací a snaží se diváka zmanipulovat k tomu, co si má myslet a co si z informace vyvodit.

Mezi další funkce podle Mikulášťika (Mikulášťik, 2010, s. 21) můžeme zařadit:

Posilující a motivující – můžeme ji zařadit do funkce přesvědčovací. Slouží k posilování vlastního sebevědomí a vlastních potřeb.

Vzdělávací a výchovná – souvisí s funkcí informativní a instruktivní. Je uplatňována prostřednictvím institucí. Jedná se o dohled, kontrolu nebo vzdělávání.

Socializační a společensky integrující – dochází k vytváření vztahu mezi lidmi ve společnosti, různorodost komunikace v různých vrstvách společnosti.

Funkce osobní identity – pomáhá nám formovat své myšlenky a postoje.

Poznávací – váže se na informativní funkci, sdělování různých zážitků, vzpomínek.

Svěřovací – slouží ke sdílení pocitů a těžkostí.

1.2 Motivace ke komunikaci

Každý člověk má v životě přirozenou potřebu komunikovat. Pro každého ale komunikace znamená něco jiného. Každodenní interakce je pro nás důležitá z hlediska naší psychiky. Někdo potřebuje častou interakci a je rád mezi lidmi, někdo naopak až tak častý kontakt nepotřebuje. Každodenní komunikace je ovlivněna tím, co člověk dělá a mezi kým se pohybuje. Například ti, kteří pracují s lidmi celý den, potřebují večer chvíli klid a ticho.

Motivaci ke komunikaci má každý člověk, záleží ale na různých okolnostech, které motivaci ovlivňují. Člověk v interakci s druhým hodnotí, jestli je mu druhá osoba sympatická, jestli s ní komunikovat chce. Mezi další okolnosti patří rozpoložení člověka, únava, nálada, vztah k dané osobě nebo sympatie. (Vybíral, 2000, s. 22)

Vybíral (Vybíral, 2000, s. 22) vyděluje následující motivace:

1. Motivace kognitivní – potřeba člověka vyjádřit se, něco druhému člověku předat a podělit se o svůj pohled na věc.
2. Motivace sdružovací – spočívá v tom, že člověk chce uspokojit svoji potřebu kontaktu a chce navázat nějaký vztah, mít pocit, že někam patří a má někoho, kdo mu rozumí. „Tato potřeba spoluutváří základní pyramidu lidských potřeb, přičemž lidská spokojenost v mnoha dalších oblastech je bezprostředně závislá na naplnění právě potřeby komunikovat a někam přináležet.“ (Vybíral, 2000, s. 23)

3. Motivace sebezpotvrzovací – tato motivace nám pomáhá utvářet si vlastní „já“. Komunikace s druhými lidmi formuje a zpevňuje naši identitu. Stáváme se sami sebou.
4. Motivace adaptační – snažíme se adaptovat do společnosti, přizpůsobovat se společenskému řádu a snažíme se o to, aby nás naši blízcí přijali.
5. Motivace „přesilová“ – v životě rádi překonáváme druhé a poutáme pozornost. Záměrem této motivace je chtít vyniknout a předvést se před ostatními.
6. Existenciální motivace – v životě komunikujeme i proto, že chceme být psychicky zdraví a potřebujeme lidský kontakt k tomu, abychom se cítili dobře a vyhnuli se depresím.
7. Motivace požitkářská – člověk se chce pouze odreagovat, uniknout od starostí a bavit se.

Existuje spousta dalších motivací, které mohou být poněkud zvláštní, například rozptýlit podezření druhého, zamluvit choulostivé téma nebo vytvořit událost. To, že občas lidská bytost nemá motivaci komunikovat s ostatními, je naprosto normální, každý člověk má určité emoce, které ovlivňují jeho chování a chuť komunikovat.

2 Druhy komunikace

Komunikace má spoustu druhů a možností, které komunikant může užívat. Komunikant však musí správně vyhodnotit způsoby, jež respektují situaci a různé okolnosti, za kterých komunikace probíhá. (Mikuláščík 2003, s. 31)

Mikuláščík (Mikuláščík, 2003, s. 32) vyděluje různé druhy komunikací a staví je proti sobě. Uvádí komunikaci záměrnou, kdy komunikátor má kontrolu nad tím, co předává, a tím pádem odpovídá jeho záměru, kdežto komunikace nezáměrná je opakem a komunikátor může být ovlivněn trémou nebo emocemi a projev vypadá jinak, než byl jeho původní úmysl. Dále vyděluje komunikaci vědomou a nevědomou. Rozdíl je v tom, zda si jedinec uvědomuje, co říká anebo naopak nemá svůj projev pod kontrolou. Afektivní komunikace se vyznačuje emočními projevy, v protikladu stojí komunikace kognitivní, která je logická, racionální a smysluplná. Pozitivní komunikace nám představuje evalvační¹ vztah, který je zásadní pro manažery, protože je důležité sdělovat nepříjemné věci, jako třeba kritiku, pozitivním způsobem. „Úspěšná komunikace předpokládá pozitivní sebelásku. Vidět sebe sama jako člověka, který má právo na existenci, být šťastný a očekávat dobré věci.“ (Mikuláščík, 2003, s. 31) V protikladu stojí komunikace negativní, která vyjadřuje odmítnutí, skrývání nebo také předstírání. Dále se Mikuláščík zabývá shodnou, neshodnou, asertivní, agresivní a manipulativní komunikací.

2.1 Intrapersonální komunikace

Intrapersonální komunikace je zaměřená na vnitřní komunikaci člověka. Tato komunikace může být buď vnitřní neartikulovaná, což znamená, že člověk promlouvá sám k sobě potichu ve vnitru duše, nebo nahlas, a to formou artikulovaného projevu. Může se jednat o vnitřní rozpory nebo o přípravu na nějakou akci, vždy je však odesílatelem i příjemcem jeden člověk. „Přesvědčujete sebe samé o tom či onom, uvažujete o svých možných rozhodnutích, zkoušíte sdělení, která máte v úmyslu poslat jiným lidem.“ (DeVito, 2008, s. 29) Intrapersonální komunikace může být také projevem nemoci, například schizofrenie nebo paranoie. (Mikuláščík, 2003, s. 32)

¹ Chování a jednání posilující a zvyšující lidem hodnotu jejich osobního já.

2.2 Interpersonální komunikace

„Interpersonální komunikace sestává z vysílání a přijímání verbálních a neverbálních sdělení mezi dvěma nebo více lidmi.“ (DeVito, 2008, s. 29) Jedná se o komunikaci s osobou, s níž máte nějaký druh vztahu, a může probíhat formou osobního kontaktu nebo prostřednictvím elektronických médií. (DeVito, 2008, s. 29)

2.3 Masová komunikace

V této komunikaci mluvčí předává sdělení širšímu obecnstvu. Mezi základní prostředky masové komunikace patří noviny, knihy, televize a v dnešní době nejrozvinutější internet (Mikuláščík, 2003, s. 33). Vybíral (Vybíral, 2000, s. 25) masovou komunikaci chápe taktéž jako masmediální, to jest komunikování tisku, rozhlasu, televize a dalších médií s adresáty svého působení. Zmiňuje, že pro masmediální komunikaci platí rys vzájemnosti. „Na straně adresáta se nezdá dostavuje výrazná změna v myšlení, postoji či citění, je „nastartován“ vnitřní dialog, vzbuzena zvědavost.“ (Vybíral, 2000, s. 26)

2.4 Komunikace ve sportu

„Nejširší možností pro působení na sportovce jak v přípravě na soutěž, tak zejména v soutěži samotné, je komunikace.“ (Slepička, 1988, s. 37) Komunikace ve sportu je proces předávání informací mezi sportovci, trenéry, rozhodčími a dalšími členy týmu či organizace. Tento proces zahrnuje výměnu taktických pokynů, zpětnou vazbu, motivaci, povzbuzování a řešení konfliktů. Komunikace může být verbální (mluvená slova) nebo neverbální (gesta, mimika, řeč, těla) a je klíčová pro efektivní spolupráci, koordinaci a dosažení společných cílů ve sportovních aktivitách. „Výzkumy ukazují, že je účelné, aby každou informaci komunikátor (tj. nositel informace) v závěru shrnul a poukázal na žádoucí závěr. Vlastní závěr naopak by měl dělat komunikant (příjemce informace) sám. Takovýto postup obsahuje obranu vůči subjektivnímu zkreslení informace komunikantem a účinněji ovlivňuje postoje.“ (Macák, Hošek, 1989, s. 139) Pro sportovní skupiny je klíčové, aby měl trenér nebo tělovýchovný pedagog centrální roli v jejich komunikační síti a uvědomoval si, že jedinec je tím spokojenější, čím blíže je k centru komunikace. Komunikace snižuje nejistotu jak jednotlivce, tak celé skupiny. (Macák, Hošek, 1989, s. 144)

3 Formy komunikace

Z hlediska použití komunikačních prostředků komunikaci dělíme na verbální a neverbální. Obě tyto formy používáme v každodenním životě a slouží nám ke vzájemné interakci.

3.1 Verbální komunikace

Verbální komunikace je komunikace prostřednictvím jazyka a řeči. Zařazujeme do ní komunikaci ústní i písemnou, zprostředkovanou, živou nebo reprodukovanou.

Verbální komunikací se zabývá mnoho oborů (lingvistika, filologie, filozofie aj.). Hlavním faktorem této komunikace jsou slova, která používáme. Volba vhodných slov do určité míry ovlivňuje naše myšlení, jednání a celkovou komunikační atmosféru. Výběr nevhodných slov utváří v komunikaci zmatek, a brzdí ji. Aby konverzace byla pochopena a úspěšně realizována, je potřeba pečlivě volit každé slovo. (Vymětal 2008, s. 112)

Vymětal (Vymětal, 2008, s. 113) ve verbální komunikaci rozeznává dvě úrovně komunikační roviny:

1. Racionální – předem promyšlená komunikace, oddělují se emoce a pomáhá rychleji dospět k závěru.
2. Emocionální – křik, pláč.

A dále rozlišuje dva druhy komunikace:

1. Formální – obvykle plánovaná komunikace, která má stanovené specifické cíle (přijímací pohovor).
2. Neformální – nenáročná na přípravu, vyskytuje se častěji a jedná se o každodenní interakci s kamarády, nebo rodinou.

3.2 Neverbální komunikace

„Daný způsob komunikování nepoužívá slov, ale jiných způsobů přenášení informací.“ (Mareš, Křivohlavý, 1990, s. 170) Neverbální komunikace vyjadřuje to, co signalizujeme beze slov. „Obecně se jedná o přenos informací a sdělení vyplývajících a vycházejících z postoje člověka, zvířete či jiného organismu.“ (Vymětal, 2008, s. 54) Jde o takzvanou „řeč těla“, díky které vyjadřujeme naše postoje a emoce neverbálně. Mimoslovní komunikace dokáže vypovědět o člověku mnohé. Dokáže nám říct, v jakém je člověk psychickém rozpoložení, jaký má vztah s lidmi nebo jaký typ člověka je (Vymětal, 2008, s. 53). Neverbální komunikace je obvykle doplňována komunikací verbální. Existují ale situace, kdy lze neverbální komunikace využívat naprosto samostatně. S těmito situacemi se můžeme setkat v oblasti sportu. V situacích, kdy je obtížné nebo nemožné navázat verbální kontakt, kvůli vzdálenosti nebo hluku, hráči a trenéři prostřednictvím svých pohybů a gest komunikují neverbálně. (Jansa, 2018, s. 183)

3.3 Funkce neverbální komunikace

Podle způsobu neverbální komunikace druhého člověka si utváříme názor ohledně toho, jestli nám člověk připadá důvěryhodný, sympatický, přitažlivý nebo dominantní. Člověk na nás vytváří určitý dojem jeho postavením těla, očním kontaktem, úsměvem nebo také tím, jak je oblečen. Zkrátka si utváříme názor na základě určitých kritérií a toho, jak na nás daná osoba působí. (DeVito, 2008, s. 153)

Velkou část našich vztahů si utváříme neverbálně a můžeme pomocí této komunikace dát najevo naše pocity a emoce. Chycení za ruku nám může dát pocit bezpečí a lásky, zároveň můžeme komunikovat dlouhými pohledy do očí, objetím nebo úsměvem. Při interakci s druhým používáme prvky neverbální komunikace běžně. Řídíme tak konverzaci pomocí přikyvování hlavy na znamení souhlasu, pokynutím ruky na znamení toho, že daná osoba může začít nebo přestat mluvit. Pomocí různých signálů a gest můžeme druhé klamat a ovlivňovat. Volba vhodného oděvu na určitou událost nám dává pocit, že do dané společnosti zapadáme a ovlivňujeme tím druhé, aby byli přesvědčeni, že my tam patříme. Klamat můžeme pomocí úsměvu a očí. Vyjadřujeme tím, že s danou osobou souhlasíme a je nám sympatická, ale můžeme od ní pouze něco potřebovat a zneužít ji. Pomocí emocí

můžeme nastínit určitou atmosféru a vyjádřit tím náš postoj. Mimika nám pomáhá vyjádřit naše aktuální rozpoložení, při smutné události pláčeme a při pocitu štěstí se smějeme a dáváme najevo naše nadšení. (DeVito, 2008, s. 154)

3.4 Řeč těla

Nejčastější součástí neverbální komunikace je řeč těla. Dělíme ji podle toho, jaká část těla informaci předává. Nejvíce vnímaná část při interakci je oblast hlavy a obličeje, protože se jí přikládá největší pozornost. Poté následují pohyby rukou a paží a až jako poslední jsou vnímány nohy a pozice těla. (Vymětal, 2008, s. 54) V kolektivním sportu řeč těla slouží ke komunikaci, vyjadřování emocí a interakci s ostatními členy týmu během tréninku a soutěží. Tato forma komunikace může zahrnovat gesta, mimiku, posturu, oční kontakt a další fyziologické signály, které posilují týmovou dynamiku a efektivitu spolupráce.

3.1.1 Gestika

Mezi základní prvky gestiky patří gesta. Konkrétněji tedy pohyby prstů, rukou, nohou a hlavy. Tato gesta doprovází verbální projev a jimž při projevu přikládáme vědomky nebo nevědomky nějaký význam. „Z vědeckého hlediska je gestika definována jako nauka zabývající se verbálním přenosem informací, doprovázeným uvědomělými či automatizovanými gesty kulturně standardizovaných v dané komunitě.“ (Vymětal, 2008, s. 56)

Mikuláščík (2010, s. 110) rozděluje gesta do pěti základních skupin:

1. Ilustrátory – gesta, jimiž doplňujeme verbální výklad. Například ukazujeme směr.
2. Regulátory chování – pomocí těchto gest organizujeme konverzaci, ovlivňujeme rychlost řeči nebo ukončujeme řeč.
3. Znaky – vytvořením kruhu z palce a ukazováčku vyjadřujeme O.K. a palec nahoru vyjadřuje spokojenost.
4. Emočně výrazová gesta – slouží k vyjádření emočních stavů a často mají podobu symbolické komunikace. Například dlaň přiložená k ústům vyjadřuje rozpaky nebo potíže. Ruce zakrývající oči naznačují stud nebo zahanbení.
5. Adaptory – sebemanipulující gesta, jako je škrábání nebo tření rukou.

3.1.2 Gestika v kolektivním sportu

Gestika v kolektivním sportu zahrnuje gesta, která hráči využívají k neverbální komunikaci. Tato gesta mohou zlepšit týmovou koordinaci, porozumění a celkový výkon. Hráči mohou pohybem ruky ukazovat směr přihrávky nebo signalizovat spoluhráčům, kam se mají pohybovat. Jedná se o klíčový prvek komunikace, který může dramaticky ovlivnit výkon týmu. Hráči často používají gesta – pohyby rukou, těla a obličeje, která slouží k rychlému předávání informací bez potřeby verbální komunikace. Například ve fotbale může hráč ukázat rukou směr, kam chce, aby jeho spoluhráč zaběhl, nebo brankář signalizovat obrannou taktiku. Neverbální komunikace je klíčová pro synchronizaci pohybů, reakcí a strategií, což zvyšuje efektivitu a výkonnost týmu během hry. Využívání gestikulace vyžaduje porozumění a synchronizaci mezi hráči, což posiluje jejich schopnost spolupracovat a reagovat na dynamické situace v průběhu zápasu.

3.1.3 Kinezika

Kinezika je nauka o pohybech člověka. Člověk má určité identifikační pohyby, které provádí, a podle nichž ho můžeme poznat. Také nám pohyby mohou prozradit charakter a temperament člověka. Když má člověk prudší pohyby bude s největší pravděpodobností razantní v rozhodování a jednání. Dále můžeme pohyby dělit na pomalé nebo rychlé, kontrolované nebo nekontrolované a podobně. Způsob stání nám o člověku prozradí jeho aktuální rozpoložení, jestliže je jeho stání neklidné, pravděpodobně je člověk nervózní. Z chůze se dá také mnohé vyčíst. Člověk, který jde rychle a výrazně kupředu a má ramena dopředu a dolů, očividně spěchá, ale nestíhá, kdežto člověk, který má kroky rychlé, uvolněné a jeho ramena jsou vzpřímená, také spěchá, ale ví, že stíhá a působí sebevědomě. (Vymětal, 2008, s. 57)

3.1.4 Mimika

Mimika se zabývá významy pohybů obličejových svalů. Mimika má odrážet to, co cítíme, a průběh našich myšlenek. „Z dvaceti různých svalů v obličeji je sedmnáct schopno vyjádřit základní emoce člověka.“ (Vymětal, 2008, s. 61) Pomocí těchto svalů můžeme zjistit, co člověk prožívá, a jaký má vztah ke sdělení a k objektu. Lze identifikovat radost, smutek,

štěstí, spokojenost atd. Například z očí můžeme identifikovat strach, z nosu, tváří a úst štěstí a překvapení je možné identifikovat z oblasti tváře a čela.

Mimiku rozdělujeme na mimiku dolní a horní části obličeje. Horní část obličeje je pohyblivější než část dolní. „V odborné literatuře se uvádí, že v 79 % stačí vidět čelo osoby a obočí, abychom identifikovali překvapení, v 67 % rozeznáme strach a smutek pouze z očí, v 98 % případů stačí vidět dolní část obličeje, abychom rozeznali štěstí.“ (Vymětal, 2008, s. 62) Za nejvýznamnější komunikační prostředek se považuje úsměv. Můžeme jím navodit pozitivní atmosféru a ovlivnit chování druhého člověka.

3.1.5 Mimika v kolektivním sportu

Mimika v kolektivním sportu hraje důležitou roli v komunikaci mezi hráči a týmy. Tento nonverbální komunikační kanál zahrnuje výrazy obličeje, které mohou vyjadřovat emoce, úmysly nebo reakce na situace během hry. Například fotbalisté mohou svou mimikou signalizovat frustrovanost po ztrátě míče, radost po vstřelení gólu nebo soustředění před exekucí penalty. Mimika může také sloužit k posílení týmového ducha. Vzájemné podporování pomocí povzbuzujících výrazů může hráčům dodat sebevědomí a posílit jejich motivaci. Díky mimice si hráči mohou rychleji předávat informace, aniž by museli používat slova, což je zvláště užitečné v situacích, kdy není čas na verbální komunikaci. Komunikace pomocí mimiky je tedy klíčovým prvkem v kolektivním sportu, který pomáhá vytvářet jednotu v týmu, zlepšuje reakční časy a umožňuje hráčům rychleji a efektivněji spolupracovat během zápasu.

3.1.6 Vizika

Vizika souvisí s komunikací očí, víček a obočí. Oční kontakt má vliv na harmonii v osobním kontaktu. Hodnotíme zaměření pohledu, četnost pohledů nebo pohyby očí. Zorničky nám mohou prozradit emocionální stav člověka. Jejich rozšíření se nedá ovládat vůlí. (Vymětal, 2008, s. 64)

3.1.7 Vizika v kolektivním sportu

Vizika se zaměřuje na využití vizuálních signálů. Tento koncept zahrnuje schopnost hráčů rychle a efektivně zpracovávat informace, které jim poskytují jejich spoluhráči a trenéři. Vizika může být aplikována různými způsoby v závislosti na sportu. Například ve fotbale

mohou hráči využívat vizuálních signálů k navigaci po hřišti, signalizaci úmyslů při přihrávkách nebo taktických změnách. Vizika umožňuje hráčům a trenérům efektivní komunikaci a rozhodování na základě vizuálních informací, což přispívá k lepší koordinaci, reakčním časům a výslednému výkonu týmu.

3.1.8 Haptika

Haptika se zabývá doteky ruky. Každý dotek má určitý význam, který představuje. Může to být význam formální, neformální, intimní nebo přátelský. Vymětal (2008, s. 66) rozděluje jednotlivé doteky do několika pásem:

1. Pásmo společenské, profesionální a zdvořilostní – ruce a paže.
2. Pásmo osobní a přátelské – paže, ramena, vlasy, obličej.
3. Pásmo intimní, erotické a sexuální – kterákoliv část těla.

3.1.9 Haptika v kolektivním sportu

V kolektivním sportu lze pomocí haptiky vyjadřovat různé emoce a signály, které mají význam pro týmovou spolupráci a komunikaci. Pomocí doteku můžeme vyjádřit podporu a povzbuzení nebo ujistění a uklidnění v napjatých částech hry. Celkově haptika v kolektivním sportu pomáhá k lepší komunikaci, spolupráci a emocionální podpoře mezi hráči, což může výrazně ovlivnit týmový výkon. (Macák, Hošek, 1989, s. 144)

3.1.10 Proxemika

Proxemika vyjadřuje vztahy mezi lidmi na základě vzdálenosti, kterou mezi sebou účastníci interakce mají. Vybíral (Vybíral, 2000, s. 69) uvádí rozdíly mezi horizontální a vertikální vzdáleností.

Horizontální vzdálenost:

1. Intimní zóna – do této zóny povoluje člověk vstup pouze nejbližšímu člověku nebo partnerovi. Jedná se o zónu od úplného dotyku do vzdálenosti 30 až 60 cm.
2. Osobní zóna – od 30–60 cm do 1,2 až 2 m, konkrétní vzdálenost se určuje podle různých faktorů (hluknost, téma hovoru). V této zóně se pohybují lidé při pracovním nebo osobním jednáním.

3. Společenská, sociální, skupinová zóna – jedná se o zónu, která se využívá ve školním nebo pracovním prostředí a jde o vzdálenost od 1,2 m do vzdálenosti 3,6 m až 10 m.
4. Veřejná zóna – v této zóně se pohybují lidé, které se vzájemně neznají a nemají žádný vztah. Je to vzdálenost nad 3,6 m.

Vertikální vzdálenost je rozdíl výšek mezi komunikujícími. Tato vzdálenost může působit na menšího člověka negativně, může si připadat méněcenný a podřazený, kdežto člověk vyššího vzrůstu si může připadat nadřazeněji.

3.1.11 Proxemika v kolektivním sportu

Proxemika hraje důležitou roli i v kolektivním sportu. V kontextu týmových sportů proxemika ovlivňuje nejen fyzický pohyb hráčů po hřišti, ale také jejich neverbální komunikaci, strategii a týmovou dynamiku (Macák, Hošek, 1989, s. 144). V různých sportech jsou různé optimální vzdálenosti mezi hráči, které určují formace týmu. Blízkost hráčů ovlivňuje schopnost efektivní komunikace. Ve volejbale, kde hráči stojí blíže k sobě, je snadnější rychle komunikovat neverbálními signály. Ve fotbale, kde jsou vzdálenosti větší, musí hráči používat výraznější gesta a hlasové pokyny. Hráči musí neustále vnímat prostor kolem sebe a svých spoluhráčů. To zahrnuje schopnost číst hru, předvídat pohyby spoluhráčů i soupeřů a správně se umístit na hřišti. Efektivní využití prostoru a pohyb po hřišti je klíčový pro úspěšnou hru. Ve fotbale hráči často využívají celý prostor hřiště k vytváření útočných akcí a obraně, zatímco ve volejbale je pohyb omezený na menší plochu, ale stále vyžaduje rychlé a koordinované změny pozic.

3.1.12 Posturologie

Posturologie souvisí s postavením a držením těla. Zahrnujeme do ní napětí a směr natočení těla, náklony hlavy a polohy rukou. „Lze nemluvit, ale nelze nezaujmout žádnou polohu těla a žádný postoj.“ (Vymětal, 2008, s. 70) Pomocí posturologie můžeme vyčíst například partnerův emoční stav nebo stupeň zaujetí. Vzpřímený postoj v nás vyvolává hrdost a sebejistotu, kdežto shrbený postoj je spíše známkou nejistoty a beznaděje.

3.1.13 Posturologie v kolektivním sportu

Držení těla a postoj hráčů může signalizovat jejich připravenost, úmysly a vnímání situace na hřišti. Tímto způsobem mohou hráči lépe spolupracovat a koordinovat své akce bez nutnosti verbální komunikace. Vzpřímený postoj se vztyčenou hlavou je znakem energičnosti, když je tedy hráč v této pozici dává najevo sebevědomí. Naopak pokud má hráč uvolněný postoj s povolenými zádovními svaly a sklopenou hlavou naznačuje pokoru nebo podřízenost. (Jansa, 2018, s. 184)

4 Komunikace osobnosti

Další složkou neverbální komunikace, vedle řeči těla, je obecná neverbální komunikace osobnosti, která vychází z jejích charakteristických signálů, mezi ty mohou patřit:

1. První dojem – první dojem vzniká spolu s prvním setkáním na základě neverbální komunikace. Člověk nového člověka podvědomě testuje, hodnotí a zařazuje si ho do kategorií. Tento dojem si vytváříme během několika vteřin a změna našeho prvního dojmu může trvat i jeden rok. První dojem si vytváříme na základě různých kritérií. Například sympatie vůči druhému člověku, vystupování, péče o vzhled nebo dojem o věku. (Vymětal, 2008, s. 73)
2. Neurovegetativní reakce – jsou přirozené reakce organismu na impulsy, které na něj působí. Z největší části to jsou podněty, které v člověku vyvolávají špatné reakce, a je těžké je ovládat silou vůle. Lidské tělo na ně reaguje změnou krevního tlaku, změnou tepu, pocení, kokaťání apod. (Vymětal, 2008, s. 75)
3. Vnímání vůně – vůně působí na psychickou rovnováhu. Vnímání vůní je ovlivňováno pohlavím, kulturou i náladou. Pachy a vůně v každém z nás vyvolávají rozmanité vjemy a různé asociace.
4. Komunikace činy – tvoříme dojem o sobě samém. „Soulad nebo nesoulad verbálního sdělení s praktickou realizací.“ (Vymětal, 2008, s. 73)
5. Chronemika – svědčí o tom, jakým způsobem dokážeme hospodařit s časem, jestli jsme dochvilní a umíme si zorganizovat čas. Jestliže člověka necháváme příliš dlouho čekat, nebo jsme často nedochvilní, dochází k negativnímu ovlivnění našich vztahů ať už pracovních nebo přátelských. (Vymětal, 2008, s. 98)
6. Styl oblékání – ovlivňuje vnímání druhých, ale i náš charakter a to, jakým způsobem se na sebe díváme sami.

5 Kolektivní sport

„Kolektiv je skupinou, kde vzájemné vztahy členů jsou uspořádány (regulovány, hierarchizovány) zprostředkujícím vlivem obsahu společné činnosti, která je osobně hlavně společensky důležitá.“ (Macák, Hošek, 1989 s. 136) Kolektivní sport je forma sportu, kde jednotlivci spolupracují jako tým, aby dosáhli společného cíle. Týmová spolupráce, komunikace a koordinace jsou klíčovými prvky úspěchu v těchto sportech. „Pro přijetí skupinových cílů je důležité vnímání souvislostí mezi skupinovými cíli a potřebami jednotlivce.“ (Slepička, Hošek, Hátlová, 2009, s. 230) Efektivní komunikace je zásadní. Týmy využívají verbální a neverbální komunikaci (včetně gestiky, mimiky a haptiky) k předávání informací a taktiky během hry. V kolektivních hrách dvě soupeřící strany používají společný předmět. Důkazy o kolektivních hrách pocházejí z téměř všech starověkých civilizací. Tyto hry sloužily nejen k zábavě, ale také jako nástroj výchovy, léčby a někdy měly i kultovní nebo náboženský význam. Například středoamerické indiánské kmeny měly hry, které zahrnovaly rituály, někdy včetně obětování poražených. Společný herní předmět měl obvykle podobu kulatého míčku nebo míče, který se vyráběl z různých materiálů (Táborský, 2004, s. 9). Pravidla sportovních her lze považovat za zákony a předpisy svého druhu. Vymezují průběh utkání z hlediska prostorového, materiálního, personálního, časového a obsahového. Stanovují velikosti hracích ploch, jejich členění, podobu cílových zařízení, velikost a charakter společného herního předmětu. Také předepisují další pomocné vybavení. Pravidla určují délku utkání a způsob stanovení jeho výsledků. Vytvářejí roli hráčů a dovolují specifické způsoby jejich jednání. Osobám účastnícím se utkání přidělují specifické funkce a s nimi spojený rozsah a obsah jejich činností. Na dodržování pravidel dohlížejí rozhodčí a další pomocníci. (Táborský, 2004, s. 14)

5.1 Charakteristika osobnosti sportovce

Obecná psychologie zdůrazňuje, že činnost a osobnost člověka je vzájemně propojena. Tento pohled můžeme aplikovat i na sportovní činnosti a osobnost sportovce. Na vývoji osobnosti sportovce se podílejí tři vstupní činitelé (charakter, schopnosti, temperament). Tyto faktory působí vždy současně a jejich rozmanitost se odráží v osobnostním profilu sportovce, což vede k výrazným individuálním rozdílům. (Jansa, 2018, s. 130)

Charakter je centrální oblast ve struktuře osobnosti. Reflektuje motivace člověka ve vztahu k sobě samému, k ostatním lidem, společnosti a také k sportovní činnosti. Charakter člověka v kolektivním sportu se projevuje jeho osobními vlastnostmi a hodnotami, které ovlivňují jeho chování, rozhodování a interakce s ostatními členy týmu. Důležité je, jakým způsobem jedinec vnímá spravedlnost, fair play a etické normy ve sportu. Morální charakter ovlivňuje jednání hráče na hřišti i mimo něj. Je to schopnost jedince pracovat v týmu, podporovat spoluhráče a respektovat rozhodnutí trenéra a vedení týmu. (Jansa, 2018, s. 133).

„Temperament vystihuje dispoziční vlastnosti projevující se vzrušivostí, impulzivností, silou, ale i tempem psychických procesů. Určuje hloubku a trvání emocionálních reakcí.“ (Jansa, 2018, s. 131) Temperament v kolektivním sportu se projevuje jako jedinečný mix emocionálních a reaktivních vlastností jednotlivce, které taktéž ovlivňují jeho chování a interakce v týmu. Extrovertní jedinci mohou být ve sportu komunikativnější, hledají společnost a jsou energičtí v interakcích s týmem. Introvertní jedinci se mohou více soustředit na své vlastní výkony a potřebují více prostoru pro osobní reflexi. Temperament je tedy důležitým faktorem, který ovlivňuje, jakým způsobem jedinec interaguje s ostatními členy týmu, jak se adaptuje na různé herní situace a jaké emoce a reakce přináší do kolektivního prostředí sportovního týmu.

„Schopnosti chápeme jako souhrn psychických, ale i tělesných předpokladů, možností člověka, které jsou podstatné pro úspěšné vykonávání pohybových nebo sportovních činností.“ (Jansa, 2018, s. 132) Z pohledu vývoje osobnosti rozeznáváme sensorické, motorické, intelektuální a estetické schopnosti.

5.2 Neverbální komunikace v kolektivním sportu

„Zvláště závažné jsou ve sportu momenty nonverbální komunikace.“ (Macák, Hošek, 1989, s. 144) Nonverbální komunikace hraje klíčovou roli v kolektivních sportech, ovlivňuje týmovou dynamiku, strategická rozhodnutí a výsledky zápasů. Slouží k rychlé a efektivní komunikaci. Neverbální signály, jako gesta, pohyby těla a mimika, umožňují hráčům rychle a efektivně sdělit informace bez potřeby slov. To je zvláště užitečné v situacích, kdy je čas na rozhodnutí omezený a verbální komunikace by byla neúčinná. Nonverbální komunikace pomáhá posílit vazby mezi hráči a zlepšuje celkovou soudržnost týmu. Hráči se učí interpretovat signály svých spoluhráčů a reagovat na ně, což vede ke zlepšení souhry

a vzájemnému porozumění. Nonverbální signály umožňují týmům přizpůsobit se měnícím se herním podmínkám bez odhalení svých strategií soupeřům. Tímto způsobem týmy mohou rychle reagovat na situace a upravit své taktiky podle potřeby. (Macák, Hošek, 1989, s. 145)

Interpretace nonverbálních signálů může být také subjektivní a může docházet k nedorozuměním. To může vést k chybám ve hře a snížení efektivity komunikace. Nonverbální komunikace má svá omezení v přenosu komplexních instrukcí a detailů strategie. Některé aspekty hry mohou vyžadovat podrobnější verbální vysvětlení nebo diskuzi, což není vždy možné pomocí nonverbálních prostředků. Mimika a gestikulace mohou odhalovat emocionální stav hráčů, což může být výhodou i nevýhodou. Například protihráči mohou využít viditelných emocí k určení slabých míst týmu a vytváření strategie proti nim. Tyto aspekty ukazují, jak nonverbální komunikace ovlivňuje kolektivní sporty a jakým způsobem je možné maximalizovat její pozitivní vlivy a minimalizovat její potenciální výzvy.

S neverbální komunikací souvisí i intuice hráčů, což je schopnost hráčů vnímat a reagovat na signály, často podvědomě, čímž se zlepšuje jejich souhra a týmová dynamika. Tato forma komunikace je založena na zkušenostech, empatii a vzájemném porozumění mezi hráči. Hráči, kteří spolu hrají dlouhou dobu, často vyvinou schopnost intuitivně cítit pohyby svých spoluhráčů. Tato schopnost umožňuje rychlé a efektivní reakce na změny v herní situaci bez nutnosti verbální komunikace. Zkušenosti a vzájemné porozumění umožňují hráčům předvídat, co jejich spoluhráči udělají, což vede k lepší koordinaci akcí, jako jsou přihrávky, blokování nebo střelba. Když hráči intuitivně rozumí jeden druhému, vytváří to silnou týmovou chemii. (Macák, Hošek, 1989, s. 146)

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Metody sběru dat

Hlavním cílem při sběru dat bylo pokusit se zjistit, jaký vliv má neverbální komunikace na týmovou dynamiku a výkonnost v kolektivních sportech, konkrétně ve volejbale a fotbale. Zároveň porovnat využití neverbálních signálů v těchto sportech. Praktická část byla realizována prostřednictvím dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit, jak hráči fotbalu a volejbalu vnímají a používají neverbální komunikaci během hry. Dotazník byl navržen s cílem získat informace o vnímání neverbální komunikace mezi hráči obou sportů. Otázky byly formulovány tak, aby byly obecné a relevantní pro oba sporty, což umožnilo přímé porovnání odpovědí. Dotazník obsahoval 12 otázek týkajících se různých aspektů neverbální komunikace, jako je její důležitost, efektivita, četnost výskytu, preference určitých neverbálních gest apod. Respondenti byli rozděleni do dvou skupin: hráči volejbalu a hráči fotbalu. Otázky byly identické pro obě skupiny. Dotazník obsahoval uzavřené a otevřené otázky za účelem získání detailnějších odpovědí a názorů respondentů. Na základě výsledků bylo možné vyvodit závěry o tom, jak hráči obou sportů vnímají neverbální komunikaci. Dále bylo možné posoudit, zda existují signifikantní rozdíly mezi vnímáním neverbální komunikace mezi oběma skupinami respondentů. Tento přístup zajistil systematický sběr dat a umožnil validní porovnání vnímané důležitosti neverbální komunikace mezi hráči volejbalu a fotbalu na základě jejich vlastních odpovědí a zkušeností. Dotazování byli hráči a rozhodčí jednotlivých sportů, mající dlouholetou zkušenost. Dotazník byl navržen tak, aby poskytl informace potřebné k zodpovězení klíčových otázek, a zajistil tak dosažení vytčených cílů.

7 Fotbal

„Kopaná je krásný sport, který pomáhá rozvíjet v mladém člověku vlastnosti potřebné pro čestný boj na hrací ploše, smysl pro kolektiv, kázeň, sílu, rychlost, obratnost a vytrvalost, zejména pak nejen umění vítězit, ale i umění přijímat porážku.“ (Hajdovský, 1965, s. 3) Do českých zemí se fotbal dostal kolem roku 1880. Prvními fotbalisty byli často členové veslařských nebo cyklistických klubů. Ve známých pražských sportovních klubech AC Sparta a SK Slavia se organizovaný fotbal objevil kolem poloviny devadesátých let 19. století. V roce 1897 byl vydán první samostatný sešit s fotbalovými pravidly. V roce 1922 byla založena Československá asociace fotbalová (ČSAF), která se téhož roku stala členem FIFA. V roce 1925 začala pravidelná celostátní mistrovská soutěž (první asociální liga) a objevili se také profesionální hráči. Pravidelná mistrovská soutěž žen začala koncem sedmdesátých let 20. století. (Táborský, 2004, s. 106) „Na poměrně veliké hrací ploše se dvě jedenáctičlenná družstva hráčů, kteří ovládají míč převážně nohama, snaží v určeném čase vstřelit soupeři co nejvíce gólů, a co nejméně jich obdržet.“ (Táborský, 2004, s. 98). Fotbalové zápasy trvají 2x45 minut hrubého času. Rozhodčí prodlouží oba poločasy o čas ztracený střídáním hráčů, zraněním, zdržováním nebo jinými důvody, přičemž přestávka mezi poločasy nesmí přesáhnout 15 minut. Vítězem je tým s větším počtem gólů. Standardní velikost fotbalového hřiště je definována podle pravidel FIFA (Fédération Internationale de Football Association). Délka hrací plochy je mezi 90 až 120 metry a šířka mezi 45 až 90 metry. Tyto rozměry se mohou mírně lišit v závislosti na pravidlech národních fotbalových federací, ale obecně platí, že délka hřiště je vždy delší než jeho šířka (Táborský, 2004, s. 99). Gól platí, pokud míč přejde úplně za brankovou čáru mezi brankovými tyčemi a pod brankovým dřevem, aniž by útočící tým porušil pravidla předtím (Táborský, 2004, s. 100). Utkání řídí jeden hlavní rozhodčí, který má pravomoc kdykoliv přerušit hru pro hrubé fauly hráčů, nařizovat herní pravidla a udělovat osobní tresty. Jeho práci podporují dva asistenti, jejichž úkolem je hlavně signalizovat přechod míče mimo hrací plochu a rozhodovat o tom, které družstvo začne hru z autu, rohového kopu nebo trestného kopu. Organizátoři mohou rozhodnout o delegování čtvrtého rozhodčího, který má na starosti hlavně střídání hráčů. Za bezpečnost hlavního rozhodčího a jeho asistentů jsou odpovědní jak pořadatelé, tak hráči obou týmů (Táborský, 2004, s. 100).

7.1 Dotazník fotbal

1. Co si představíte pod pojmem neverbální komunikace v kolektivním sportu?
2. Je pro vás v kolektivním sportu důležitá neverbální komunikace?
3. Je podle vás možné vynechat neverbální komunikaci při zápase?
4. Jaká komunikace je pro vás v kolektivním sportu důležitější?
5. K čemu podle vás slouží neverbální komunikace v kolektivním sportu?
6. Jaký je vliv neverbální komunikace na týmovou dynamiku a efektivitu ve hře?
7. Jakým způsobem může neverbální komunikace ovlivnit morálku týmu během zápasu?
8. Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči?
9. Rozumíte neverbálním signálům protihráčů?
10. Jaká konkrétní gesta nebo signály používáte k neverbální komunikaci se svými spoluhráči?
11. Trénujete neverbální komunikaci na tréninku?
12. Jak konkrétně vám pomáhá gestikulace rozhodčího během zápasu?

V rámci tohoto dotazníku jsme se zaměřili na neverbální komunikaci ve fotbalovém prostředí a její význam. K porozumění této problematice jsme se rozhodli provést dotazníkový průzkum, který obsahuje dvanáct otázek. Mezi respondenty bylo 12 osob, které jsou aktivně zapojeny do fotbalového prostředí. Jednalo se o hráče mužského pohlaví ve věkovém průměru 27 let, z toho nejstarší hráč je ve věku 37 let. Mezi těmito respondenty jsou hráči, trenéři i rozhodčí, kteří mají aktivní zkušenost s hraním, což nám umožňuje získat široké spektrum pohledů na to, jak je neverbální komunikace vnímána a jaký má vliv na herní výkony, týmovou spolupráci a rozhodování na hřišti. Cílem tohoto dotazníku je zjistit, jaké formy neverbální komunikace jsou nejčastěji využívány, jak jsou interpretovány a jak mohou ovlivnit úspěch ve hře.

7.2 Výsledky dotazníku fotbal

1. Co si představíte pod pojmem neverbální komunikace v kolektivním sportu?

První otázka byla zaměřena na obecnou představu o neverbální komunikaci v kolektivním sportu. Zhodnocení odpovědí na dotazníkovou otázku, co si respondenti představují pod pojmem neverbální komunikace v kolektivním sportu, ukázalo široké spektrum vnímaných

forem neverbální komunikace. Respondenti si z největší části pod pojmem neverbální komunikace představují gestikulaci, pohyby těla a výrazy tváře, což naznačuje, že tyto prvky hrají důležitou roli v komunikaci mezi hráči a vedením týmu. Odpovědi zahrnovaly také pokyny a gesta pomocí rukou, což je často využíváno k signalizaci taktických pokynů nebo změn ve hře. Respondenti uvádějí, že neverbální komunikace je klíčová pro organizaci hry a rozhodování. Zahrnuje například signály od rozhodčího nebo týmové koordinace při obraně a útoku. V odpovědích se objevují různé situace, ve kterých je neverbální komunikace důležitá. Tyto situace zahrnují komunikaci s rozhodčími, která je podstatná pro řízení hry. Dále pak týmovou organizaci. Dobře organizovaný tým je schopen lépe spolupracovat na hřišti. To zahrnuje přesné rozdělení rolí a úkolů mezi hráče, což umožňuje každému hráči plnit svou úlohu s jasným směrem a cílem. Poslední situací je emocionální podpora mezi hráči. Emocionální podpora mezi hráči vytváří silné pouto a vzájemnou důvěru. Hráči, kteří se podporují a povzbuzují, jsou ochotnější pracovat společně na dosažení cílů.

2. Je pro vás v kolektivním sportu důležitá neverbální komunikace?

Odpovědi hráčů fotbalu na otázku ohledně důležitosti neverbální komunikace v kolektivním sportu byly jednoznačné. 100 % hráčů odpovědělo, že neverbální komunikace je pro ně důležitá. Hráči fotbalu jednohlasně uznávají význam neverbální komunikace, což naznačuje její klíčovou roli v jejich hře. Jednohlasná shoda podtrhuje, že úspěch týmu je do značné míry závislý na schopnosti hráčů komunikovat beze slov, což zahrnuje gesta, pohyby a další neverbální signály. Celkově tato odpověď potvrzuje, že neverbální komunikace je integrální součástí týmového sportu, která přispívá k lepší koordinaci a úspěšnosti týmu na hřišti.

3. Je podle vás možné vynechat neverbální komunikaci při zápase?

Odpovědi hráčů fotbalu na otázku, zda je možné vynechat neverbální komunikaci při zápase, byly následující: 91,7 % odpovědělo, že „ne“, 8,3 % odpovědělo, že „spíše ne“. Tato odpověď ukazuje na několik klíčových bodů. Většina hráčů (91,7 %) se shoduje na tom, že vynechat neverbální komunikaci není možné, což potvrzuje její nezbytnost pro efektivní hru. Dokonce i zbývajících 8,3 % hráčů, kteří odpověděli „spíše ne“, naznačuje, že si nejsou jistí možností úplného vynechání neverbální komunikace, čímž dále potvrzují její důležitost.

Odpovědi hráčů podtrhují, že neverbální komunikace je klíčová pro koordinaci a synchronizaci týmu během zápasu.

4. Jaká komunikace je pro vás v kolektivním sportu důležitější?

Další otázkou jsme zjišťovali, která komunikace je pro hráče důležitější. 83,3 % respondentů uvedlo, že obě složky jsou stejně důležité, 8,3 % preferovalo neverbální komunikaci a 8,3 % verbální komunikaci. To ukazuje několik klíčových závěrů. Drtivá většina považuje obě složky komunikace za rovnocenně důležité, což naznačuje, že efektivní týmová spolupráce vyžaduje kombinaci obou typů komunikace. 8,3 % respondentů, kteří preferují neverbální komunikaci, mohou poukazovat na její význam v okamžicích, kdy není možné využít komunikaci verbální (vzdálenost, hluk). Zdůrazňují tak její důležitost pro poskytování detailních instrukcí, které nelze vyjádřit neverbálně.

5. K čemu podle vás slouží neverbální komunikace v kolektivním sportu?

Tato otázka nám s různými odpověďmi poskytuje cenné vhledy do role a významu neverbální komunikace v kolektivním sportu. Klíčovou rolí se stala organizace hry. Mnoho respondentů zdůraznilo, že neverbální komunikace je zásadní pro organizaci hry. Toto zahrnuje strategické postavení hráčů na hřišti a realizaci herních plánů. Také umožňuje rychlé a přesné předávání informací, což je klíčové v dynamických a rychlých situacích, kde není čas na verbální pokyny. Dále několik hráčů zmínilo koordinaci a spolupráci, která je nezbytná pro efektivní spolupráci mezi hráči, zejména při situacích jako jsou přihrávky, pokrývání prostoru a bránění protihráčů. Respondenti uvedli, že neverbální komunikace hraje klíčovou roli při obsazování protihráčů a defenzivních akcích. Například postavení těla může naznačit, kam se protihráč může pohybovat a kam ne. Dále byla zmiňována i práce rozhodčích. Neverbální signály rozhodčích jsou nezbytné pro řízení hry, signalizaci faulů, ofsajdů a dalších rozhodnutí. Tím se zajišťuje hladký průběh zápasu. Celkově lze říct, že odpovědi respondentů jasně ukazují na všestranný význam neverbální komunikace v kolektivním sportu. Je nezbytná pro organizaci hry, efektivní komunikaci mezi hráči. realizaci taktických plánů a rychlé rozhodování v průběhu zápasu.

6. Jaký je vliv neverbální komunikace na týmovou dynamiku a efektivitu ve hře?

Na základě odpovědí hráčů lze zhodnotit, že neverbální komunikace hraje klíčovou roli ve fotbalovém týmu z několika důvodů. Hráči využívají neverbální komunikaci k vyjádření podpory a povzbuzení v týmu. Například po vstřelení gólu nebo úspěšné přihrávce se vzájemně chválí gesty, jako je plácání po zádech nebo poklepání na rameno, což posiluje týmovou atmosféru a sebevědomí. Zároveň neverbální signály podle hráčů zlepšují efektivitu hry z hlediska organizace. Například gesta mohou naznačovat změnu taktiky nebo pokyny k obranným či útočným manévřům bez nutnosti hlasitého verbálního instruování. Neverbální komunikace pomáhá hráčům reagovat na situace během hry. Zdůrazňuje se, že hráči nejen oslavují úspěchy jako góly, ale také se podporují i při nezdařených akcích, což napomáhá udržet morálku a motivaci v týmu. Celkově lze říct, že neverbální komunikace ve fotbalovém týmu hraje klíčovou roli v posílení týmové soudržnosti, efektivní organizaci hry a emocionální podpoře hráčů v různých situacích.

7. Jakým způsobem může neverbální komunikace ovlivnit morálku týmu během zápasu?

Na základě dotazníkových odpovědí ohledně toho, jakým způsobem může neverbální komunikace ovlivnit morálku týmu během zápasu, můžeme dojít k následujícím zhodnocením. Hráči uvedli, že prvky neverbální komunikace, jako jsou gesta podpory (zvednutí palce, plácnutí do ruky, poklepání na záda), hrají klíčovou roli při posilování morálky týmu. Taková gesta zvyšují pocit soudržnosti a mohou motivovat hráče k lepším výkonům, zejména po úspěšných nebo neúspěšných akcích. Hráči také uvedli, že neverbální komunikace může být využita ke zklidnění hektických nebo stresujících situací během zápasu. Gestikulace a pohyby těla, které signalizují klid a jistotu, mohou pomoci týmovým členům zůstat soustředění a vyhnout se panice. Respondenti dále zmínili, že neverbální komunikace je klíčová pro rychlé a efektivní předávání informací během hry. Hráči rovněž poukázali na to, že neverbální komunikace může pomoci při řešení konfliktů a nedorozumění. Smířlivá gesta nebo gestikulace na omluvu mohou rychle zmírnit napětí a obnovit pozitivní atmosféru mezi spoluhráči, což je důležité pro udržení vysoké morálky týmu. Z celkových odpovědí vyplývá, že neverbální komunikace je považována za významný nástroj pro udržení a posílení morálky týmu během zápasu. Její role sahá

od podpory a povzbuzení, přes zklidnění stresových situací, až po zlepšení týmové komunikace a efektivní řešení konfliktů.

8. Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči?

Většina respondentů (75 %) na tuto otázku odpověděla, že nemá žádné tajné prvky neverbální komunikace, což naznačuje, že komunikace v týmu je převážně standardizovaná a transparentní. Tento přístup může podporovat pochopení a eliminovat zmatky. Čtvrtina respondentů uvedla, že mají tajné prvky neverbální komunikace, což může poskytovat taktickou výhodu. Tyto prvky mohou být používány pro zmatení soupeře nebo k lepší koordinaci. Na základě odpovědí hráčů lze zhodnotit, že neverbální komunikace hraje klíčovou roli ve fotbalovém týmu z několika důvodů. Hráči využívají neverbální komunikaci k vyjádření podpory a povzbuzení v týmu. Například po vstřelení gólu nebo úspěšné přihrávce se vzájemně chválí gesty, jako je plácání po zádech nebo poklepání na rameno, což posiluje týmovou atmosféru a sebevědomí. Zároveň neverbální signály podle hráčů zlepšují efektivitu hry z hlediska organizace. Například gesta mohou naznačovat změnu taktiky nebo pokyny k obranným či útočným manévřům bez nutnosti hlasitého verbálního instruování. Neverbální komunikace pomáhá hráčům reagovat na situace během hry. Zdůrazňuje se, že hráči nejen oslavují úspěchy jako góly, ale také se podporují i při nezdařených akcích, což napomáhá udržet morálku a motivaci v týmu. Celkově lze říct, že neverbální komunikace ve fotbalovém týmu hraje klíčovou roli v posílení týmové soudržnosti, efektivní organizaci hry a emocionální podpoře hráčů v různých situacích.

9. Rozumíte neverbálním signálům protihráčů?

Vysoké procento respondentů (91,7 %) uvedlo, že spíše rozumí neverbálním signálům protihráčů. To naznačuje, že hráči mají schopnost číst a interpretovat gesta, pohyby těla a další neverbální projevy soupeřů. Tento výsledek potvrzuje, že neverbální komunikace hraje klíčovou roli nejen v rámci týmů, ale i při interakci mezi soupeři. Schopnost interpretovat neverbální signály může hráčům poskytovat konkurenční výhodu. Menší část respondentů (8,3 %) odpověděla „jak kdy“, což naznačuje, že existují situace, kdy je interpretace neverbálních signálů méně jednoznačná. To může být způsobeno různými faktory, jako je rychlost hry, úroveň zkušeností hráčů nebo složitost signálů. Celkově

odpovědi na dotazníkové otázky ukazují, že hráči ve většině případů rozumí neverbálním signálům protihráčů, což je důležitý aspekt pro strategii a úspěšnou hru.

10. Jaká konkrétní gesta nebo signály používáte k neverbální komunikaci se svými spoluhráči?

Hráči podle odpovědí nejvíce využívají pohyby rukou k ukazování směru, kam by spoluhráči měli běžet, nebo k označení neobsazeného hráče. Toto je klíčové pro efektivní organizaci hry a rychlé rozhodování. Mnozí hráči odpověděli, že využívají doprovodné verbální pokyny. Kombinují neverbální signály s verbálními pokyny, což zvyšuje jasnost komunikace a snižuje možnost nedorozumění. Dále pomocí neverbální komunikace určují pozice. Gestikulací rukou ukazují, kterého hráče by měli spoluhráči obsadit, a k upozornění na nabíhající protihráče. Toto je důležité pro koordinaci obrany a prevenci protiútoků soupeře. Dále respondenti zmínili postoj těla a pohyby, které využívají ke zmatení soupeře, což může vést k získání taktických výhod. Tento typ komunikace vyžaduje zkušenost a schopnost číst hru. Rozběhnutí nebo specifické pohyby těla mohou indikovat, že hráč chce přihrávku nebo se chystá k určité akci. Konkrétní citace jednoho z respondentů: „Neverbální komunikaci využívám při obraně, nastavením těla si mohu hráče dostat do pozice kde nebude nebezpečný a kde mi může spoluhráč pomoci sebrat mu míč. Dále byly zmíněné i domluvené oslavy.“ Pomocí těla vyjadřují nějaký předem domluvený signál pro oslavu (tanec, ruce nad hlavou). Také byl zmíněn pohyb palcem nahoru, například, když spoluhráč dá dobrou nahrávku. Tato jednoduchá gesta se používají k rychlému a jasnému sdělení souhlasu nebo nesouhlasu, což může být užitečné pro posuny hráčů a taktické pokyny. Celkově odpovědi ukazují na širokou škálu neverbálních signálů používaných hráči k efektivní komunikaci a koordinaci během zápasu. Hráči uvedli i pár praktických příkladů využití, jak je neverbální komunikace využívána během hry. Například v útočných situacích. Při dělení klíčky k oběhnutí protihráče hráč využívá tělo k oklamání soupeře. Neverbální komunikace zde zahrnuje pohyby těla, které signalizují falešné záměry a tím matou protihráče. Také hráči odpověděli, že jim neverbální komunikace pomáhá při obranných situacích, tedy při bránění protihráče s míčem, kde je postavení těla klíčové. Hráč používá tělo k naznačení prostoru, kam soupeř může nebo nemůže běžet, což pomáhá při odebírání míče a zahájení protiútoků. Dále také při standardních situacích je neverbální komunikace

využita. V situacích, jako jsou rohové kopy nebo volné kopy, kde hráči používají gesta a pohyby k signalizaci plánovaných akcí a strategií. Tato odpověď ukazuje, že hráči fotbalu považují neverbální komunikaci za multifunkční nástroj, který je důležitý jak v útočných, tak v obranných situacích. Tělo je využíváno k vysílání signálů, které mohou být rozhodující pro úspěch v různých herních scénářích.

11. Trénujete neverbální komunikaci na tréninku?

Poslední otázka nám pomohla k odhalení míry tréninku neverbální komunikace. Můžeme si povšimnout převahy negativních odpovědí. Většina respondentů (83,3 %) uvádí, že neverbální komunikaci na tréninku buď vůbec netrénují (25 %), nebo spíše netrénují (58,3 %). To naznačuje, že tréninkový proces věnuje nedostatečnou pozornost této důležité dovednosti. Pouze malá část respondentů (16,7 %) odpověděla „spíše ano“, což může naznačovat, že hráči mohou neverbální komunikaci využívat nevědomky nebo instinktivně.

12. Jak konkrétně vám pomáhá gestikulace rozhodčího během zápasu?

Rozhodčí využívají neverbální komunikaci především k řízení a kontrole hry. Jejich signály jsou formální a standardizované, zatímco komunikace mezi hráči je často neformální a může se lišit mezi jednotlivými týmy. Podle respondentů je gestikulace rozhodčích důležitá hned z několika faktorů. Dotazovaní uvedli, že rozhodčí používá neverbální signály, jako jsou gesta a pohyby, k označení směru, ve kterém bude hráči kopat volný kop, rohový kop nebo pokutový kop. Tato komunikace je nezbytná pro jasnou navigaci hráčů a zajištění spravedlivého průběhu hry. Rozhodčí také komunikuje s asistenty a čtvrtým rozhodčím, což napomáhá hráčům k lepší orientaci. Rozhodčí využívá neverbální komunikaci k synchronizaci s asistujícími rozhodčími a čtvrtým rozhodčím ohledně rozhodnutí, jako jsou ofsajdy, fauly mimo zorné pole, změny hrací doby a další taktické rozhodnutí. Při udělování karet nebo upozornění hráčů na pravidla a chování používá rozhodčí neverbální signály k vyjádření rozhodnutí. To zahrnuje například ukázání žluté nebo červené karty, varování hráčů nebo ukončení utkání. Také podle respondentů neverbální komunikace rozhodčích pomáhá z hlediska signálů a bezpečnosti. Rozhodčí může pomocí signálů upozornit hráče na nebezpečné situace, jako jsou například hrubé fauly, a rychle zasáhnout, aby udržel kontrolu nad hrou. Rozhodčí musí být schopen rychle a efektivně komunikovat s ostatními členy rozhodcovského týmu prostřednictvím neverbálních signálů, aby udržel

soutěž v pohybu a zajistil, že se všechny situace na hřišti řeší s jasnými a konzistentními rozhodnutími. Tato neverbální komunikace je tedy klíčovým nástrojem pro rozhodčího ve fotbale, který umožňuje efektivní řízení zápasu a zajištění spravedlivého a bezpečného prostředí pro všechny účastníky.

8 Volejbal

„Volejbal patří k nejrozšířenějším sportům či sportovním hrám na světě.“ (Ejem, 1988, s. 5) Volejbal vznikl na přelomu 19. a 20. století jako sport, který kombinoval basketbal, tenis a házenou. Jeho tvůrcem byl William G. Morgan, americký fyzický vychovatel, který chtěl vytvořit mírnější alternativu k basketbalu pro starší studenty YMCA (Young Men's Christian Association) v Holyoke, Massachusetts. První pravidla volejbalu byla vytvořena v roce 1895. Sport se rychle rozšířil díky své jednoduchosti a atraktivitě a stal se oblíbeným po celém světě. (Táborský, 2004, s. 80) „Dvě šestičlenná družstva, každé na své oddělené polovině hřiště, odbíjejí míč přes síť na soupeřovo pole tak, aby nemohl být odvrácen.“ (Táborský, 2004, s. 75) Volejbalové hřiště má standardní rozměry určené Mezinárodní volejbalovou federací (FIVB). Délka hracího pole je 18 metrů a šířka 9 metrů. Hřiště je rozděleno sítí na dvě stejně velké poloviny, přičemž síť je umístěna ve výšce 2.43 metru pro muže a 2.24 metru pro ženy. Volejbalové hřiště může být upravováno podle specifických pravidel nebo požadavků různých soutěží, ale v základní podobě jsou uvedené rozměry standardní pro všechny úrovně volejbalu (Táborský, 2004, s. 76). Do utkání může nastoupit maximálně 12 hráčů, kteří jsou očíslováni od 1 do 18. Během hry je povoleno střídat hráče, ale každé družstvo může mít na hřišti najednou pouze 6 hráčů. Před začátkem zápasu musí být oznámena základní sestava, která nesmí být v průběhu utkání změněna, s výjimkou povolených střídání (Táborský, 2004, s. 76). Sbor rozhodčích se skládá z prvního a druhého rozhodčího, zapisovatele, případně jejich asistenta, a dále z dvou nebo čtyř čárových rozhodčích. První rozhodčí sedí nebo stojí na stoličce umístěné u jednoho konce sítě, jeho oči jsou přibližně půl metru nad sítí. Druhý rozhodčí vykonává svou funkci stojíc u opačného sloupku, než je stolička prvního rozhodčího. Oběma rozhodčím je umožněno během zápasu dávat znamení zákroků písknutím. Hrací doba není stanovena časově, ale je určena dosažením stanoveného počtu bodů a setů. Mezi jednotlivými sety jsou tříminutové přestávky, během nichž si družstva mění svá pole. Družstvo vyhrává set, pokud jako první dosáhne 25 bodů s rozdílem nejméně dvou bodů na soupeře. Při stavu 24-24 set pokračuje, dokud není dosaženo dvoubodového rozdílu. Celé utkání vyhrává družstvo, které získá 3 sety. Pátý set se hraje pouze do 15 bodů. (Táborský, 2004, s. 78)

8.1 Dotazník volejbal

Dotazník obsahuje stejné otázky jako fotbalový dotazník, aby nám pomohl v závěrečném porovnání. Mezi respondenty bylo 11 osob, 6 žen a 5 mužů ve věkovém průměru 29 let, aktivně zapojených do volejbalového prostředí.

8.2 Výsledky dotazníku volejbal

1. Co si představíte pod pojmem neverbální komunikace v kolektivním sportu?

První otázka nám poskytla odpovědi, které odhalují, jak různí respondenti vnímají neverbální komunikaci v kolektivním sportu, jako hráči volejbalu. Respondenti se shodli na tom, že si pod tímto pojmem představí dynamické posunky, mimiku, gestikulace rukou a těla. To ukazuje na časté a aktivní používání pohybů těla a rukou k předávání informací a pokynů mezi hráči, což je zásadní, protože dynamické pohyby jsou snadno viditelné a srozumitelné i na větší vzdálenost. Dále byl zmiňován oční kontakt, plácání a znamení rukou. Z odpovědí vyplývá, že neverbální komunikace v kolektivním sportu je komplexní a zahrnuje širokou škálu gest a pohybů, které jsou klíčové pro efektivní týmovou spolupráci.

2. Je pro vás v kolektivním sportu důležitá neverbální komunikace?

Drtivá většina hráčů (81,8 %) jednoznačně považuje neverbální komunikaci za důležitou, což naznačuje její klíčovou roli v týmové hře. I zbývajících 18,2 % hráčů, kteří odpověděli „spíše ano“, také vnímá neverbální komunikaci jako důležitou, i když s menší mírou jistoty. Odpovědi ukazují, že hráči volejbalu považují neverbální komunikaci za významný nástroj pro efektivní koordinaci a provádění týmových strategií během zápasu. Můžeme tedy říct, že hráči volejbalu jednoznačně uznávají důležitost neverbální komunikace, která je klíčová pro úspěšné fungování týmu na hřišti.

3. Je podle vám možné vynechat gestikulaci při zápase?

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že většina respondentů si uvědomuje nezbytnost gestikulace v zápasech. Téměř polovina respondentů (45,5 %) je přesvědčena, že není možné vynechat gestikulaci při zápase, což ukazuje na její klíčový význam. Další velká skupina respondentů (36,4 %) se domnívá, že by to bylo velmi obtížné nebo neefektivní. Tato skupina sice nevylučuje možnost vynechání, ale považuje to za nepravděpodobné nebo

nežádoucí. Malá část respondentů (9,1 %) věří, že by bylo možné vynechat prvky gestikulace při zápase, i když to může znamenat určité omezení. 9,1 % respondentů odpovědělo spíše ano. Výsledky ukazují, že většina respondentů si je vědoma důležitosti neverbální komunikace. Bez ní by bylo velmi obtížné efektivně koordinovat týmové činnosti, zejména ve stresových a dynamických situacích během zápasu.

4. Jaká komunikace je pro vás v kolektivním sportu důležitější?

Čtvrtá otázka nám napovídá, že názory respondentů na význam verbální a neverbální komunikace jsou poměrně vyrovnané, s mírnou převahou ve prospěch verbální komunikace. Více než polovina respondentů (45,5 %) považuje verbální komunikaci za důležitější. To naznačuje, že verbální komunikace je vnímána jako hlavní prostředek pro předávání informací a pokynů v kolektivním sportu, jako je volejbal. Téměř polovina respondentů si myslí, že verbální a neverbální komunikace jsou stejně důležité. Toto vyvážené hodnocení ukazuje na uznání významu obou typů komunikace pro efektivní týmovou spolupráci. Výsledek, kdy více než polovina respondentů preferuje verbální komunikaci, může odrážet její roli v detailním předávání strategických pokynů, taktických instrukcí a okamžité zpětné vazby během hry.

5. K čemu podle vás slouží neverbální komunikace v kolektivním sportu?

Odpovědi respondentů ukázaly, že neverbální komunikace v kolektivních sportech, jako je volejbal, má víceúčelovou a strategickou roli. Respondenti uvedli, že podle nich neverbální komunikace slouží k dorozumívání se mezi spoluhráči. Zároveň slouží ke skryté komunikaci. Gesta a mimika umožňují hráčům vyměňovat si signály, aniž by jim rozuměli protihráči, což je výhodné pro taktiku a strategii. Dále také k vyjádření emocí a podpory. Neverbální komunikace umožňuje týmu rozpoznat pocity jednotlivých hráčů, podporovat je a udržovat pozitivní atmosféru na hřišti. Gesta a výrazy mohou přispět k vytvoření a udržení týmového ducha a pozitivní atmosféry během zápasu. Hráči uvedli, že neverbální signály jsou důležité pro předávání taktických pokynů a zmatení soupeře, což může posílit týmovou koordinaci a výkonnost. Respondenti zdůraznili, že neverbální komunikace je nezbytná pro efektivní spolupráci na hřišti a má klíčový vliv na taktiku, psychologickou podporu a celkový výkon týmu.

6. Jaký je vliv neverbální komunikace na týmovou dynamiku a efektivitu ve hře?

Dotazovaní hráči odpověděli, že neverbální komunikace je zásadní pro koordinaci pohybů a akcí mezi hráči během hry. Volejbal vyžaduje strategické rozhodování a taktické manévry, které jsou často komunikovány neverbálně. Hráči mohou pomocí gest a pohybů naznačit změnu útočného plánu, obranné formace nebo distribuci míčů při rozehrávce. Podobně jako ve fotbale, neverbální komunikace ve volejbale posiluje týmovou atmosféru a poskytuje emocionální podporu mezi hráči. Například si hráči pomocí gest mohou dávat najevo povzbuzení nebo si poklepávat po zádech po úspěšném bodu, což pomáhá udržovat morálku a motivaci týmu. Volejbal je rychlá hra, kde každý bod může rozhodovat o výsledku setu nebo zápasu. Neverbální komunikace umožňuje hráčům rychle se přizpůsobit měnícím se situacím a soupeřovým taktikám bez ztráty času na slovní komunikaci. Celkově lze tedy říct, že neverbální komunikace ve volejbale je klíčová pro zlepšení týmové dynamiky a efektivitu hry tím, že umožňuje rychlé reakce, komunikaci taktických manévrů a posílení emocionálního propojení mezi hráči.

7. Jakým způsobem může neverbální komunikace ovlivnit morálku týmu během zápasu?

Hráči zdůraznili, že neverbální gesta, podporují jejich morálku. Plácnutí do ruky, zvednutí palce nebo poklepání na rameno, jsou důležité pro podporu a povzbuzení spoluhráčů. Tato gesta jsou používána jak při úspěšných akcích, například při dobrém balónu, tak i při neúspěších. Tato forma komunikace posiluje týmové vztahy a vytváří pozitivní atmosféru. Volejbalisté také uvedli, že neverbální komunikace přispívá ke zlepšení celkové komunikace a efektivitu týmu. Respondenti zdůraznili, že neverbální komunikace může být klíčová při řešení konfliktů na hřišti. Signály na omluvu pomáhají rychle urovnat nedorozumění a obnovit pozitivní atmosféru v týmu. Volejbalisté uvedli, že společné neverbální oslavy, například synchronizované skoky nebo hromadné plácnutí do ruky po získání bodu, významně přispívají k emocionální synchronizaci týmu. Tyto oslavy zvyšují týmového ducha a motivaci hráčů, což má pozitivní dopad na morálku a celkový výkon týmu. Z odpovědí volejbalistů vyplývá, že neverbální komunikace je nezbytnou součástí týmové dynamiky a morálky. Podpora a povzbuzení prostřednictvím neverbálních gest posiluje vztahy mezi hráči a vytvářejí soudržný tým. Tato zjištění potvrzují význam neverbální

komunikace ve volejbalu a její klíčovou roli při podpoře týmové soudržnosti a motivace během zápasu.

8. Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči?

Výsledky ukazují, že většina respondentů využívá tajné prvky neverbální komunikace. 63,6 % respondentů odpovědělo „ano.“ Většina hráčů má vyvinuté specifické tajné signály a gesta, které používají ke komunikaci se svými spoluhráči. To naznačuje, že týmy kladou důraz na strategické a diskrétní předávání informací, aby získaly výhodu nad soupeři. Menší část respondentů (36,4 %) nepoužívá žádné specifické tajné prvky neverbální komunikace. To může znamenat, že spoléhají více na obecné neverbální signály nebo na verbální komunikaci. Celkově výsledky ukazují, že tajné prvky neverbální komunikace jsou běžnou a důležitou součástí taktiky ve volejbale, kterou většina hráčů využívá k efektivnější a skrytější koordinaci na hřišti.

9. Rozumíte neverbálním signálům protihráčů?

Výsledky ukazují, že názory na porozumění neverbálním signálům protihráčů jsou téměř vyrovnané, s mírnou převahou těch, kteří signálům spíše rozumějí. 54,5 % odpovědělo „spíše ano.“ Tato skupina hráčů se domnívá, že do určité míry rozumí neverbálním signálům protihráčů. To může naznačovat jejich zkušenost, pozornost k detailům a schopnost interpretovat signály soupeřů během hry. 45,5 % odpovědělo „spíše ne.“ Téměř polovina respondentů se cítí méně jistě v porozumění neverbálním signálům protihráčů, což může znamenat, že tyto signály jsou dobře skryté nebo že jim chybí praxe v jejich dekódování. Celkově výsledky naznačují, že zatímco většina hráčů má určité schopnosti v porozumění neverbálním signálům protihráčů, existuje značná část, která se v této oblasti necítí zcela jistě. To může být oblast pro zlepšení a trénink, aby týmy lépe rozuměly a reagovaly na taktiku soupeřů.

10. Jaká konkrétní gesta nebo signály používáte k neverbální komunikaci se svými spoluhráči?

Odpovědi respondentů ukazují, že hráči volejbalu využívají různá konkrétní gesta a signály k neverbální komunikaci se svými spoluhráči. Podle odpovědí hráči využívají pohyby rukou a hlavou. Tyto obecné pohyby jsou základními prvky neverbální komunikace, které

umožňují rychlé a jasné předávání informací. Dále využívají signály s pomocí prstů na ruku. Hráči, zejména nahrávači a blokaři, používají signály prsty k určení směrů útoků a blokování, což je klíčové pro koordinaci týmové taktiky. Využívají také specifická gesta nahrávačů. Nahrávači často využívají gest směřovaných ke smečářům a blokařům, aby určili typ nahrávky a útoku, čímž zajišťují hladkou a efektivní spolupráci. Dále využívají fyzická gesta jako plácnutí po zadku nebo zádech. Tato fyzická gesta mohou sloužit jako rychlé potvrzení nebo motivace, stejně jako přesné určení směru akce. Celkově odpovědi ukazují, že hráči volejbalu mají dobře vyvinutý systém neverbální komunikace, který zahrnuje různé signály a gesta, umožňující efektivní spolupráci a rychlé taktické rozhodování během hry.

11. Trénujete neverbální komunikaci na tréninku?

Výsledky ukazují, že většina respondentů neverbální komunikaci na tréninku trénuje. 54,5 % odpovědělo jednoznačně „ano“. Dalších 27,3 % odpovědělo „spíše ano“. To znamená, že dohromady 81,8 % respondentů nějakým způsobem gestikulaci mimo hřiště trénuje. Toto vysoké procento naznačuje, že gestikulace je považována za důležitou součást přípravy mimo samotné sportovní aktivity. Menšina respondentů netrénuje gestikulaci mimo hřiště. 9,1 % odpovědělo „ne“ a 9,1 % odpovědělo „spíše ne“. Celkem 18,2 % respondentů gestikulaci mimo hřiště netrénuje. Tato menší skupina může mít různé důvody, například to, že gestikulaci nepovažují za důležitou, nebo možná spoléhají na přirozené dovednosti bez dalšího tréninku. Výsledky naznačují, že většina respondentů vidí hodnotu v tréninku gestikulace mimo hřiště. Mohlo by to znamenat, že gestikulace hraje významnou roli ve sportovní komunikaci, strategii, nebo motivaci. Celkově jsou výsledky této dotazníkové otázky pozitivní a naznačují, že trénink gestikulace je obecně přijímán a považován za přínosný.

12. Jak konkrétně vám pomáhá gestikulace rozhodčího během zápasu?

Rozhodčí používají neverbální komunikaci hlavně k řízení a kontrolování hry. Signály rozhodčích jsou formální a standardizované, zatímco komunikace mezi hráči je často neformálnější a může se lišit mezi týmy. Respondenti odpověděli, že neverbální komunikace rozhodčího ve volejbale hraje klíčovou roli v řízení hry a zajištění spravedlivého průběhu soutěže. Zde jsou konkrétní způsoby, jak neverbální komunikace rozhodčího pomáhá hráčům během zápasu ve volejbale. Rozhodčí používá gesta a pohyby k označení, který tým

získal bod, a také k určení, ve kterém směru bude pokračovat hra po každém bodu. Například gestem ruky nebo prstem indikuje, který tým získal bod, a ukazuje směr servisu. To hráčům zajišťuje orientaci při hře. Rozhodčí využívá neverbální komunikaci k interakci s hráči a trenéry, například ukázáním žluté karty pro varování hráče nebo signalizací, že zápas je dočasně pozastaven kvůli technickým nebo taktickým důvodům. Ve větších soutěžích rozhodčí často komunikují neverbálně s ostatními členy rozhodcovského týmu, aby koordinovali rozhodnutí a spravedlivé řízení hry. Neverbální komunikace rozhodčího ve volejbale tedy zahrnuje širokou škálu funkcí, které hráčům pomáhají udržovat řád, spravedlivost a bezpečnost během zápasu. To je zásadní pro plynulý průběh hry a spravedlivé rozhodování.

9 Komparativní analýza

Porovnání dotazníků ukazuje, že hráči z obou sportů mají podobné vnímání neverbální komunikace, i když s určitými rozdíly v konkrétních představách. Hráči fotbalu si představují především gesta, pohyby těla, výrazy tváře a zároveň organizaci a koordinaci týmu beze slov. Volejbalisté si také představují gestikulaci rukou, mimiku a pohyby těla. Zároveň zmiňují oční kontakt a znamení rukou. Konkrétní pohyby rukou slouží k naznačení směrů nebo strategií. Používání prstů nebo celé ruky k ukazování na místo nebo spoluhráče.

Hráči fotbalu se jednohlasně shodli, že neverbální komunikace je v týmovém sportu důležitá, což ukazuje na absolutní shodu v tomto názoru. Hráči volejbalu také většinou uznávají důležitost neverbální komunikace. To ukazuje na téměř jednotný názor, i když s mírnými rozdíly v míře přesvědčení. Ve fotbalu je důležitost neverbální komunikace vnímána jako naprosto nezbytná, což může souviset s dynamikou hry, kde rychlá a efektivní komunikace bez slov je klíčová pro úspěch týmu. Volejbalisté také považují neverbální komunikaci za velmi důležitou, i když ne s absolutní jistotou jako fotbalisté. Tento rozdíl může odrážet různé potřeby a způsoby komunikace v obou sportech.

Pro fotbalisty je neverbální komunikace naprosto zásadní pro všechny aspekty hry, od útoku po obranu, což se odráží v jejich jednohlasném názoru. Pro volejbalisty je neverbální komunikace také velmi důležitá, zejména pro koordinaci při rychlých herních situacích a strategických pohybech, i když někteří hráči si ponechávají určitou míru nejistoty. Oba sporty uznávají význam neverbální komunikace, přičemž fotbalisté mají absolutní shodu v její nezbytnosti, zatímco volejbalisté vykazují velmi vysokou, ale ne zcela jednotnou míru souhlasu.

Zajímavostí je, že pro značnou část volejbalistů je důležitější verbální komunikace. Tento fakt může být ovlivněn velikostí hřiště. Hřiště ve volejbale má menší rozměry, a tak hráči mohou snadněji komunikovat verbálně než hráči fotbalu. Tato variabilita může být ovlivněna specifickými požadavky jednotlivých sportů na týmovou interakci a komunikaci během hry.

Ve volejbale slouží neverbální komunikace ke skrytému výměně informací pomocí gest, mimiky a dalších nonverbálních signálů, což je klíčové pro vytváření taktiky a strategie.

Pomáhá hráčům koordinovat své pohyby a akce na hřišti, což přispívá k celkovému výkonu týmu. Neverbální komunikace je také důležitá při rychlém reagování na situace a adaptaci na soupeře během hry. Na druhé straně, ve fotbale je neverbální komunikace rovněž klíčová pro koordinaci mezi hráči, zejména při pokrývání prostoru, bránění protihráčů a různých taktických manévrech. Hráči používají neverbální signály k organizaci defenzivních akcí, rozdělování rolí a efektivní práci jako tým. Oba sporty využívají neverbální komunikaci k posílení týmového ducha a efektivity na hřišti, i když specifické situace a požadavky na komunikaci se mohou mezi nimi lišit.

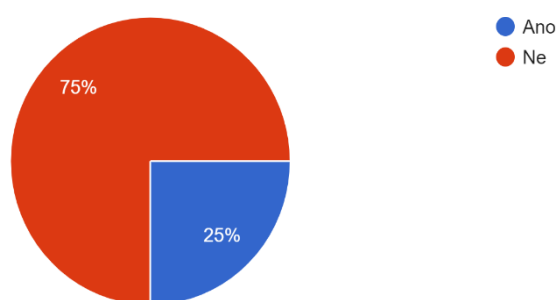
Fotbalisté i volejbalisté se shodli na několika klíčových aspektech, jak jim neverbální komunikace pomáhá ovlivnit morálku během zápasu. Obě skupiny hráčů zdůraznily význam neverbálních gest jako plácnutí do ruky, zvednutí palce nebo poklepání na rameno. Tato gesta se používají k podpoře a povzbuzení spoluhráčů po úspěšných i neúspěšných akcích, což posiluje týmové vztahy a morálku. Hráči uvedli, že smířlivá gesta jsou klíčová při řešení konfliktů a nedorozumění během zápasu. Tato gesta pomáhají rychle uklidnit situaci, obnovit pozitivní atmosféru a udržet týmovou soudržnost.

Společné oslavy po úspěšných akcích výrazně přispívají k emocionální synchronizaci týmu. Tyto aktivity zvyšují týmového ducha, motivaci a celkovou morálku. Z odpovědí hráčů fotbalu a volejbalu vyplývá, že neverbální komunikace je klíčovou součástí týmové dynamiky a má pozitivní vliv na morálku týmu během zápasu. Podpora a povzbuzení prostřednictvím neverbálních gest pomáhá posilovat týmové vztahy a motivaci hráčů.

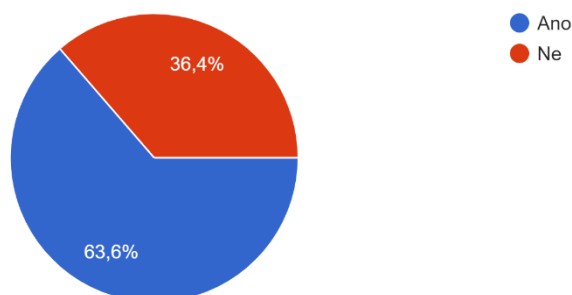
Smířlivá gesta usnadňují řešení konfliktů a udržení pozitivní atmosféry. Oslavy a povzbuzení jsou důležité v obou sportech pro udržení vysoké týmové morálky. Společné oslavy a emocionální synchronizace zvyšují týmového ducha a celkovou morálku, což má přímý vliv na výkon týmu. Zlepšení komunikace a koordinace díky neverbálním signálům umožňuje efektivní spolupráci a taktické manévry. Tato zjištění potvrzují, že neverbální komunikace hraje významnou roli ve fotbale i volejbalu, přispívá k podpoře týmové soudržnosti, řešení konfliktů, emocionální synchronizaci a zlepšení celkové efektivity týmu. Tento pozitivní dopad na morálku týmu se projevuje lepším výkonem a soudržností během zápasu.

Rozdílu mezi fotbalem a volejbalem jsme si mohli všimnout v oblasti tajných neverbálních prvků. Ve volejbale odpovědělo 63,6 % hráčů, že mají tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči, zatímco 36,4 % odpovědělo, že ne. Ve fotbale odpovědělo 25 % hráčů, že mají tajné prvky neverbální komunikace, zatímco 75 % odpovědělo, že ne. Tato data naznačují, že volejbalisté častěji využívají tajné neverbální signály ke komunikaci se svými spoluhráči než fotbalisté. Volejbal je sport, který vyžaduje rychlé a pružné reakce na hřišti. Neverbální komunikace může být klíčová pro okamžitou komunikaci taktiky, změn formací a strategických pohybů mezi hráči. V porovnání s fotbalem, který má obecně delší fáze hry a více času na verbální komunikaci, volejbal vyžaduje rychlé a efektivní gesta. Volejbal má specifické situace jako je servis, který je krátký a rychlý, a obranné reakce na útoky soupeře. Tajná neverbální gesta mohou být použita k rychlému určení, kdo má provést servis, jak se postavit na obraně nebo jakou taktiku zvolit při útoku. Volejbalové týmy mají obvykle menší počet hráčů na hřišti než fotbalové týmy, což umožňuje intenzivnější a blíže sebe umístěné komunikaci mezi hráči. Tato blízkost může podporovat větší používání neverbálních gest pro komunikaci. Tyto faktory mohou přispívat k tomu, že volejbalisté mají větší sklon k používání tajných neverbálních gest než fotbalisté, kteří se mohou spoléhat na více verbálních forem komunikace a jasných signálů.

Obrázek 1: Odpovědi hráčů fotbalu na otázku: „Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči?“

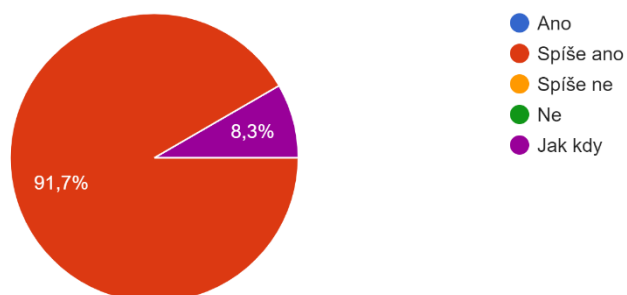

Obrázek 2: Odpovědi hráčů volejbalu na otázku: „Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči?“

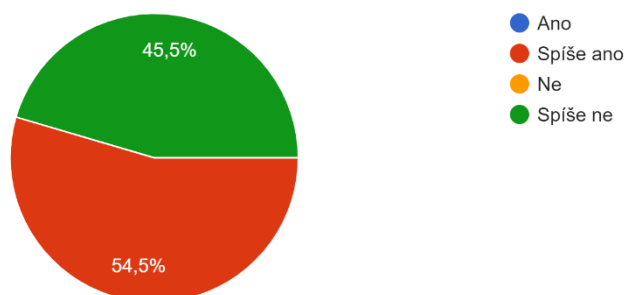

S tajnými gesty souvisí i porozumění tajným gestům protihráčů, kdy fotbalisté ve vysoké míře (91,7 %) uvádějí, že rozumějí neverbálním signálům, což naznačuje, že jsou dobře obeznámeni s tím, jak rozhodčí a spoluhráči komunikují gesty a pohyby během hry. Volejbalisté odpověděli, že rozumějí neverbálním signálům ve 54,5 % případů, což je nižší než u fotbalistů. Z odpovědí vyplývá, že fotbaloví hráči mají tendenci lépe porozumět neverbálním signálům než volejbalisté. To může být dáno různými faktory, včetně charakteru obou sportů, jejich specifických pravidel a tréninkových metod. Celkově tedy vyplývá, že porozumění neverbálním signálům je ve fotbale častější a přijímanější než ve volejbale, kde je to více rozdělené.

Obrázek 3: Odpovědi fotbalistů na otázku: „Rozumíte neverbálním signálům protihráčů?“

Obrázek 4: Odpovědi hráčů volejbalu na otázku: „Rozumíte neverbálním signálům protihráčů?“

Z hlediska využití konkrétních neverbálních gest se fotbalisté i volejbalisté shodovali, že využívají pohyby rukou a hlavou. Volejbalisté využívají také signály pomocí prstů na ruce. Blokaři používají signály prstů k určení směru útoku, například ukazují směr, kam má jít útok nebo kde se mají spoluhráči nacházet. Také nahrávači a blokaři mají svá specifická gesta, která signalizují taktiku a strategii během hry. Tato gesta jsou klíčová pro rychlou a efektivní komunikaci, která je nezbytná v rychlém tempu volejbalového zápasu. Fotbalisté používají pohyby rukou k signalizaci směrů, kam mají hráči běžet, například ukazují směr přihrávky nebo to, kam se mají hráči přesunout. Pohyby rukou často doprovázejí verbálními pokyny, aby zajistili, že instrukce jsou jasně pochopeny. To zahrnuje pokyny, kteří hráči mají obsadit určité pozice v obraně či útoku. Fotbalisté využívají také své tělo k signalizaci a k naznačení prostoru, kam soupeř může nebo nemůže běžet, což pomáhá při odebírání míče a zahájení protiútku. Oba sporty využívají pohyby rukou k předávání informací a pokynů během hry. Volejbalisté využívají více specifických gest, například signálů pomocí prstů pro určování směru útoku a taktických pokynů blokařů a nahrávačů. Neverbální komunikace je nezbytnou součástí obou sportů, avšak její formy a použití se liší v závislosti na specifických požadavcích hry. Volejbalisté spoléhají na rychlé a specifické signály pro koordinaci útoků a bloků, zatímco fotbalisté využívají kombinaci gest a verbálních pokynů pro taktické řízení a pokrytí hřiště.

Volejbaloví i fotbaloví hráči uvádějí, že gesta a pohyby rozhodčího pomáhají určit směr hry, vyhodnotit, kdo získává míč a jaké týmy mají výhodu v konkrétních situacích. Neverbální komunikace rozhodčího je klíčová pro organizaci hry v obou sportech. Hráči zdůrazňují, že

neverbální komunikace rozhodčího je důležitá také pro zajištění bezpečnosti na hřišti. Gestikulace a signály rozhodčího pomáhají předcházet zraněním a kontrolují pravidla, což je klíčové pro spravedlivý a bezpečný průběh zápasu. Jak fotbaloví, tak volejbaloví hráči si všímají významu gest a pohybů rukou rozhodčího. Tyto gesta často indikují různé situace, jako jsou přerušování hry, přidělení bodu nebo varování, a jsou důležitou formou komunikace mezi rozhodčím a hráči. Celkově lze říct, že v obou sportech je neverbální komunikace rozhodčího klíčovým nástrojem pro efektivní řízení zápasu, organizaci hry a zajištění bezpečnosti. Hráči v obou sportech si uvědomují význam těchto neverbálních signálů pro spravedlivost a plynulost zápasu.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřovala na neverbální komunikaci v kolektivním sportu. Cílem práce bylo zjistit, jaký vliv má neverbální komunikace na týmovou dynamiku a výkonnost v kolektivních sportech, konkrétně ve volejbale a fotbale. Porovnávali jsme využití neverbálních signálů v obou sportech, a srovnávali, jak jsou neverbální signály využívány ve volejbale, kde se komunikuje na menší vzdálenosti, a ve fotbale, kde se komunikuje přes větší vzdálenosti.

Za účelem dosažení vytčených cílů jsme si položili následující výzkumné otázky: Co si představíte pod pojmem neverbální komunikace v kolektivním sportu? Je pro vás v kolektivním sportu důležitá neverbální komunikace? Je podle vás možné vynechat neverbální komunikaci při zápase? Jaká komunikace je pro vás v kolektivním sportu důležitější? K čemu podle vás slouží neverbální komunikace v kolektivním sportu? Jaký je vliv neverbální komunikace na týmovou dynamiku a efektivitu ve hře? Jakým způsobem může neverbální komunikace ovlivnit morálku týmu během zápasu? Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči? Rozumíte neverbálním signálům protihráčů? Jaká konkrétní gesta nebo signály používáte k neverbální komunikaci se svými spoluhráči? Trénujete neverbální komunikaci na tréninku? Jak konkrétně vám pomáhá gestikulace rozhodčího během zápasu?

Pro zodpovězení těchto výzkumných otázek byl vytvořen dotazník, který byl mezi hráče jednotlivých sportů distribuován v elektronické podobě. Ten nám umožnil získat přímé názory a zkušenosti osob pohybujících se v oblasti kolektivního sportu.

Existují jisté specifické charakteristiky, které odlišují typy komunikace v kolektivním sportu, konkrétně ve volejbale a fotbale. Mezi tyto faktory patří počet hráčů v týmu, velikost hřiště a další relevantní parametry. Ve volejbale, který se hraje se šesti hráči na každé straně, je komunikace typicky intenzivní a často zahrnuje krátké, rychlé výměny informací, zejména mezi hráči na stejné straně sítě. Velikost hřiště ve volejbale je menší, a tudíž ovlivňuje rozsah a charakter komunikace. Na druhé straně ve fotbale, kde hrají týmy s jedenácti hráči na velkém hřišti, je komunikace obvykle více rozptýlená a musí být koordinovaná přes delší vzdálenosti. Hráči často využívají gesta, pokyny a obecné signály k signalizaci taktiky a strategie. Tato práce se zaměřovala na hodnocení důležitosti neverbální komunikace pro

hráče ve dvou rozdílných kolektivních sportech, fotbale a volejbale. Dotazníkové šetření poskytlo hlubší vhled do toho, jak hráči těchto sportů vnímají neverbální komunikaci, jaké gesta a pohyby považují za důležité a jakým způsobem tyto prvky ovlivňují jejich výkon a týmovou dynamiku.

Vzhledem k tomu, že respondenti popisují spíše vlastní představu ohledně neverbální komunikace může dojít k tomu, že výsledky nejsou zcela homogenní. Výsledky ukázaly, že jak fotbalisté, tak volejbalisté přikládají neverbální komunikaci významnou roli v rámci jejich sportovního prostředí. Fotbaloví hráči se často spoléhají na gesta, pohyby těla, signalizaci taktických instrukcí a vyjádření emocionální podpory během zápasu. Volejbalisté zase často využívají neverbální komunikaci k rychlé koordinaci pohybů a reakcí v rámci dynamických situací, které jsou typické pro tento sport.

Důležitost neverbální komunikace ve sportu spočívá v její schopnosti podpořit týmovou soudržnost, zvýšit efektivitu taktického plánování a zlepšit komunikaci mezi hráči a rozhodčím. Přístupy k neverbální komunikaci se mohou lišit v závislosti na specifických požadavcích každého sportu a na individuálním vnímání hráčů. Tato studie poskytuje relevantní vhled na roli neverbální komunikace v kolektivním sportu, s důrazem na fotbal a volejbal, a nabízí základ pro další zkoumání v oblasti komunikačních strategií a jejich vlivu na sportovní výkony a týmovou dynamiku. Celkově lze říct, že neverbální komunikace je v kolektivních sportech vnímána jako komplexní soubor gest, pohybů a výrazů, které hrají klíčovou roli v efektivní komunikaci mezi hráči a vedením týmu, stejně jako v taktickém řízení hry a dorozumívání se při různých sportovních situacích. Lze konstatovat, že hráči fotbalu i volejbalu považují neverbální komunikaci za nezbytnou součást hry, která je kritická pro úspěšné provedení týmových strategií a individuálních akcí na hřišti.

Seznam použitých informačních zdrojů

MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. 2., dopl. a přeprac. vyd. *Manažer*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2339-6.

DEVITO, Joseph A. *Základy mezilidské komunikace: 6. vydání. Expert (Grada)*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2018-0.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-291-2.

TÁBORSKÝ, František. *Sportovní hry: sporty známé i neznámé*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004.

SLEPIČKA, Pavel; HOŠEK, Václav a HÁTLOVÁ, Běla. *Psychologie sportu*. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1602-5.

VANĚK, Miroslav. *Psychologie sportu: rozbor psychických složek sportovního výkonu*. Praha: Olympia, 1984.

MAREŠ, Jiří a KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole. Pedagogické a psychologické studie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-21854-7.

HOŠKOVÁ, L., et al. *Komunikace*. Olomouc : Univerzita Palackého, 1994. ISBN 80-7067-407-5

SLEPIČKA, Pavel. *Psychologie koučování*. Praha: Olympia, 1988.

JANSA, Petr. *Pedagogika sportu*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3986-4.

MACÁK, Ivan a HOŠEK, Václav. *Psychologie tělesné výchovy a sportu: celostátní vysokoškolská učebnice pro fakulty tělesné výchovy a sportu a pedagogické fakulty. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

HAJDOVSKÝ, Vladimír (ed.). *Pravidla kopané*. 2. vyd. Praha: STN, 1965.

EJEM, Miloslav. *Volejbal: přípravná a herní cvičení. Sport (Olympia)*. Praha: Olympia, 1988.

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník zaměřený na neverbální komunikaci v kolektivních sportech

Dotazník k bakalářské práci - fotbal

Neverbální komunikace se zaměřením na gestikulaci v kolektivním sportu – fotbal.

* Označuje povinnou otázku

1. Co si představíte pod pojmem neverbální komunikace v kolektivním sportu? *

2. Je pro vás v kolektivním sportu důležitá neverbální komunikace? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Ne

3. Je podle vás možné vynechat neverbální komunikaci při zápase? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Ne

4. Jaká komunikace je pro vás v kolektivním sportu důležitější? *

Označte jen jednu elipsu.

- Verbální
 Neverbální
 Obě složky stejně důležité

5. K čemu podle vás slouží neverbální komunikace v kolektivním sportu? *

6. Jaký je vliv neverbální komunikace na týmovou dynamiku a efektivitu ve hře?

7. Jakým způsobem může neverbální komunikace ovlivnit morálku týmu během zápasu?

8. Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Ne

9. Rozumíte neverbálním signálům protihráčů? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Ne
 Jiné: _____

10. Jaká konkrétní gesta nebo signály používáte k neverbální komunikaci se svými spoluhráči? *

11. Trénujete neverbální komunikaci na tréninku? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Ne

12. Jak konkrétně vám pomáhá gestikulace rozhodčího během zápasu?

Dotazník k bakalářské práci – volejbal

Neverbální komunikace se zaměřením na gestikulaci v kolektivním sportu – volejbal.

* Označuje povinnou otázku

1. Co si představíte pod pojmem neverbální komunikace v kolektivním sportu? *

2. Je pro Vás v kolektivním sportu důležitá neverbální komunikace? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Ne

3. Je podle Vás možné vynechat neverbální komunikaci při zápase? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Ne

4. Jaká komunikace je pro vás v kolektivním sportu důležitější? *

Označte jen jednu elipsu.

- Verbální
 Neverbální
 Obě složky stejně důležité

5. K čemu podle vás slouží neverbální komunikace v kolektivním sportu? *

6. Jaký je vliv neverbální komunikace na týmovou dynamiku a efektivitu ve hře?

7. Jakým způsobem může neverbální komunikace ovlivnit morálku týmu během zápasu?

8. Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Ne

9. Rozumíte neverbálním signálům protihráčů? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Ne
 Jiné: _____

10. Jaká konkrétní gesta nebo signály používáte k neverbální komunikaci se svými spoluhráči? *

11. Trénujete neverbální komunikaci na tréninku? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Ne

12. Jak konkrétně vám pomáhá gestikulace rozhodčího během zápasu?

Seznam obrázků

Obrázek 1: Odpovědi hráčů fotbalu na otázku: „Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči?“	46
Obrázek 2: Odpovědi hráčů volejbalu na otázku: „Máte nějaké tajné prvky neverbální komunikace se svými spoluhráči?“	47
Obrázek 3: Odpovědi fotbalistů na otázku: „Rozumíte neverbálním signálům protihráčů?“	47
Obrázek 4: Odpovědi hráčů volejbalu na otázku: „Rozumíte neverbálním signálům protihráčů?“	48